FRANCISCI VERIN

SECVNDI CIVIS

FLORENTINI

LIBER.

In quo à calumnijs detractorum Philosophia defenditu
& eius præstantia demonstratur.

A NICOLAO VMBROSIO PISANO
Artium Doctore, ob Authoris peritissimi amantissimiq;
sui præceptoris absentiam in capita distributus,
& indice illorum locupletatus.

AD SIXTVM V. PONT. OPT. MAX.

ROMAE, Apud Io. Angelum Ruffinellum. 1586.

Cum Licentia Superiorum.

SANCTISSIMO
SVMMOQVE PONTIFICI
SIXTO QVINTO.

FRANCISCVS VERINVS II.
Fœlicitatem optat perpetuam.

PHilosophia nihil aliud profecto exiſtit, quam ſapientię amor: quemadmodum pręclare, tum omnes præſtantiores Philoſophi, tum etiam ipſa natura rerum, circa quas verſatur, nobis demonſtrant. Sapientia vero prima (Sanctiſſime ac Beatiſſime Pater) illud idem eſt, quod ipſemet Deus, qui rerum omnium, & præſertim hominum α, & ω, hoc eſt, principium agnòſcitur, videlicet, à quo ortum ducimus, & finis in quo beatè viuimus; & beatitudo ſanctitatem, & ani-

mi puritatem requirit, vel hæc eadem præclariſſima facultas hûc totis viribus, atque contemplationibus tendet; vt nos, cum ad ſanctitatem, tum ad beatitudinem rectè, quantum ad intellectum dirigat, & vehementer, quantum ad affectum voluntatis, inflammet. Quo etiam Chriſti fideles ac tu (Sanctiſſime, ac Beatiſſime Pater) propriæ vitæ exemplo, & ſumma diligentia, & dirigere & inflammare contendis: quò denique velis remiſque nos omnes, qui à Deo vocati ſumus, tanquam ad portum tendere debemus. Verùm cum hæc omnium humanarum facultatum præſtantiſſima (Deo ita volente) in Platone, ac Ariſtotele, velut in Philoſophorum omnium Principibus inuenta ſit; qui Gentiles extiterunt; & Doctrina diuinitus reuelata caruerunt; quæ omnem ſalutarem veritatem abſque vllo mendacio continet: hinc factum eſt, vt illi lumine tantum naturæ, & humano ingenio Philoſophantes, neque vniuerſam veritatem, neque penitus abſque vllo mendacio eam aſſecuti fuerint. Quare horum facile Principum Philoſophorum primi Interpretes, ipſi videlicet Græci, & ex Arabibus Cōmentator Auerroes: tum quia etiam ipſi gentiles fuerunt: tum etiam quia hos Philoſophantes, & præſertim Ariſtotelem, nihil ſine forti ratione protuliſſe obſeruarunt. His de cauſis euenit, vt Ariſtotelis Doctrinam vt Gentiles potius exponere, ac tueri voluerint, quàm ad pium, atque verum ſenſum reducere. Hos, in eadem Ariſtotelica Philo-

ſophia,

ſophia demum exponenda, multi ex catholicis Philoſophis imitati ſunt: idque in ipſorummet, & plurimorum diſcipulorum ruinam. Verum Theologi, ac Doctores tùm humanæ, tùm diuinæ veritatis, huius Zelo, ac ſalutis electorum acriter ſtimulati, præſertim Diuus Thomas, Gaietanus, Egidius, & alij huiuſcemodi humanam Philoſophiam Diuinę minimè repugnare demonſtrarunt; Si ipſa rectè exponatur, aut ad pium, ac verum ſenſum referatur. Hæc quæ ab Excellentiſſimis Theologis ſparſim, & in eorum libris Theologicis bene, ac pie dicta fuerunt, a me nunc in præſenti opere collecta ſunt: cùm, vt ortum ipſius Philoſophiæ, eſſentiam, partes, atque præſtantiam conuenire demonſtrem Theologicæ veritati: tùm, vt Sanctitati, & Beatitudini tuæ pariter, ac vniuerſæ Chriſtianæ Eccleſiæ de pio, & vero philoſophandi modo fidem facerem, quo in docendo, ac diſputando in hoc Almo Piſano Studio triginta & vnum annis, & publicè & priuatim vſus ſum: & denique, vt opus hoc meum tanquam veræ, ac piæ philoſophiæ exemplar (te Beatiſſimo, ac Sanctiſſimo Pontifice fauente) poſteritate, ac futuris philoſophis relinquerem. Hoc ipſum igitur munus hilari fronte ſuſcipe, ac ſplendore authoritatis tuæ, quæ ſumma dignoſcitur, illud, vt verum, atque catholicum approbes, atque munias; modò tale uidelicet id eſſe (quod ſpero) comperias. Cæterum primus, ac ſolus omnium author bonorum Beatiſsime Pater tibi plu-

rimum

rimum præſentis uitæ tribuat: ut plurimo tempore ſub tua ſanctitate, ac beatitudine Catholica Eccleſia ſanctè, ac beatè uitam agat. Vale.

PERILLVSTRI VIRO

ALFONSO RICCIO PROTONOTARIO APOSTOLICO,

ET VTRIVSQVE SIGNATVRAE REFERENDARIO.

RECTE *equidem mecum agitur, Alfonse Ricci. Cum enim nihil mihi magis esset in votis, quam vt singularem meam erga illustres tuas virtutes obseruantiam tibi primum, deinde alijs omnibus, testatam redderem, opportuna mihi se occasio obtulit. Neque vlla vnquam opportunior certe offerri poterat. Philosophiæ commendationem, à Francisco Verino Sixto V. Pontifici Maximo præcipue dicatam, tibi quoque conuenire, optimè noueram. Librum de eius laudibus tibi do: qui, Philosophiæ cultor, atque sapientiæ amator es, & , eam iam, consecutus, hominibus tuo exemplo viam præmonstras, qua iter sibi ad laudem, & ad gloriam, pa- rent. Nec tibi maiora deberi, quàm iam es ade-*

ptus.

ptus, omnes affirmant. Iidemq. iure iudicant, eum te fore aliquando, qui, Virtuti locum suum tribui, reipsa comprobes? Sixto Quinto Pontifice, quid non sperandum? Tu ei merito gratissimus. Vt bona omnia augurari facile liceat. Francisci igitur Verini, summi Philosophi, & in Academia Pisana de superiore loco docentis, librum (vt dixi) Philosophiæ laudes complectentem, Pontifici summo dicatum, ad te mitto. Vt liber ipse, tuo ductu, tuisque auspicijs, Pontifici gratior sit: & ego eodem tempore meam erga te obseruantiam aliquo modo declarãs, firmiore vinculo me tibi adstrictum reddam, dum tu, beneuolentia tua me magis amplectẽs, maiorem tui animi, quam mearum virium, rationem habes. Deus optimus consilia tua fortunet, teque nobis quam diutissime seruet.

Romæ. Die prima Nouemb. CIↃ IↃ XXCV.

Tuis maximis virtutibus addictissimus

Io. Angelus Ruffinellus.

INDEX CAPITVM.

b Secunda

Vnius

Ad-

FRAN-

FRANCISCI VERINI SECVNDI CIVIS FLORENTINI LIBER,

In quo à calumnijs detractorum Philoſophia defenditur, & eius præſtantia demonſtratur.

Garritus illorum reprehenduntur, qui Philoſophiam ſanctæ Theologiæ repugnatricem reddunt. Cap. I.

QVò ruitis vos? vos inquam præ cæteris, qui pro dignitate Philoſophiam profiteri vos ipſos exiſtimatis, cùm alioquin eius interpretes ita ſitis, vt eam à quàm plurimis Catholicis veritatibus (quæ nos ad verum Dei cultum perducunt, & ad æternam beatitudinem) diſſentientem oſtendatis, ac prædicetis. Nonne à Deo ita *Ratio prima.* fuiſſe rebus omnibus communicatum eſſe, & viuere, his quidem clarius, ijs verò obſcurius, rationi conſentaneum eſt, vt ipſæ primo in eius cultum nos manuducant? Deinde, vt ad operandum ſecundum rectam rationem Prouidentię, & voluntati Diuinæ conformem erigant? Id quod præclarè à Platone vj. ac vij. de Repub. nobis oſtenditur & quemadmodũ optimè etiam à Peripateticis deducitur, vt ab Alexandro, Simplicio, & Auerroe in præfationibus eorum in primum de Phyſico Auditu. Præterea ſi Theologia diuinitus reuelata omnium aliarum, quæ humana ratione adinuentæ ſunt, *Ratio ſecunda.* peritiarum Regina exiſtit, ut quæ ſola diuina Myſteria nobis aperiat, & abſq; vllo mendacio, non ne illi Philoſophiam

vestram hanc inseruire decet? cur eam igitur illi aduersari tam acriter contenditis? si Aristoteli licuit gratia suæ Doctrinæ pro viribus confirmandæ aliorum Philosophorũ sententias ad rectum sensum deducere, & quod ei negocium facessebat ex hominũ mentibus amouere; quanto magis Catholicis Philosophis conuenit, Doctrinam Aristotelis, quantum fieri potest, Christianę Theologię conformem ostendere? illa enim si vere, & pie exponatur, ac edoceatur, falsitate videlicet, ac impietate simul explosa, id ipsum ob oculos palam constituet. Namque cum, Aristotele vestro teste, rectum sit iudex sui; & obliqui, obliquum vero neque sui, neque recti: cumq; Doctrina Catholica penitus recta sit, humana vero Philosophia comparatione illius obliqua, & imperfecta, dubio procul Aristotelica contemplatio, tamquam ad Iudicem, ad vnam Theologiam referri debet. Præterea si media, quæ finis alicuius gratia sunt, eo præstantiora existunt, quo magis ad acquisitionem illius finis cõferre videntur, non ne vestra hæc Philosophia tunc longe præstantior erit, cum ipsi Theologiæ diuinæ melius inseruiet, illiq; magis conformabitur? Audite igitur, audite, qua ratione vere, ac pie potius quàm eleganter, aut acutè, ipsam Philosophiã intelligere opus sit, atque alijs exponere: quemadmodum etiam ego tum publice, tum priuatim in hoc Pisano studio xxxj. annis eam intellexi, atque alijs interpretatus sum; nec non ab omni argumentatione cõtrariæ deceptionis semper defendidi.

Ratio tertia. *Ratio quarta.* *Ratio quinta.*

Authoris intentio proponitur, & methodus in eius declaratione seruanda aperitur. *Cap. II.*

Vos itaque viri admirabiles dum vestram hanc Philosophiam magnifacere creditis, & vsque ad sydera extollere, eam paruifacitis, & inferiorem qualibet arte effectrice, quæ apud nos est, redditis, idq; nimirum vestris acutis, atque

atque ornatis potius quàm veris, & rectis interpretationibus, adeo vestra hac proteruia eam infinitis pene calumnijs obnoxiam efficitis, à quibus ego ipsam tueri cupio. Verum quia calumniæ, si detegantur, & expurgantur, vtilitatem, ac beneficentiam Philosophiæ saltem ex accidenti præstant, multiplex autem vtilitas, ac beneficentia ex multis eius partibus rite propositis depẽdet; propterea quo melius eius partes nobis innotescant, ac per cõsequens eiusdem essentia totius, ac ita demum illa calumniarum pestis abdicetur, ac mittatur in exitium, à primis, vnde Philosophia ducit originem, causis auspicabor, ordine videlicet compositiuo progrediens. Secundo definietur quid ipsa existat. Tertio in omnes eius principes partes diuidetur. Quarto bona, quæ ipsa nobis præstat, & præsertim vt cum iuxta Catholicam fidem, tum etiam secundum virtutes morales, & ciuiles viuamus, iudicabuntur. Postremo à quampluribus, & grauibus calumnijs eam (nulli labori parcens) vindicabimus. *Ordo cendo*

Diuinum imploratur auxilium, & Philosophiæ primam originem ostenditur à Deo esse. *Cap. III.*

Aggrediamur itaq; negocium, initio hinc desumpto. Qui primò cætera mouet, ita mouet, vt alijs non egeat, alia vero non sine illo, me in viam veritatis ita dirigat, vt ne in aliam quidem ob ignorantiam depellar, vt cunctis ipsam Philosophiam secundum Naturæ leges, & catholicam veritatem in verum Dei cultum & veram animi pulchritudinẽ tendere, luce clarius demonstretur, ad eius gloriam, & nostri salutem sempiternam.

Philosophiam itaq; Plato, atq; Aristoteles à Deo ipso ortũ ducere confitentur; quæ sententia, tum authoritate horũ Principum Philosophorum, tum etiam ratione ostenditur, authoritate quidem Platonis in Timeo, vbi de vsu oculorũ, & de fine cuius gratia ipsi nobis à Deo tributi sunt, verba faciens, dicit Philosophiam esse donum, quo nullum maius *Platon. authoritas prima.*

vnquam generi Mortalium à Dijs datum est, neq; dabitur.
uthori s Ari- otelis se unda. authoritate vero Aristotelis secundo de Anima, ac tertio, vbi vult, scientiam nostram à rebus, ipsarum simulachra in nostris sensibus imprimentibus, ortum ducere. At res à Deo esse, & viuere habent, aut clarius, aut obscurius, primo Cæli 100. Quare, si scientia nostra secundum Aristotelem à rebus exoritur, & hæ dependent à Deo, etiam ipsa primo ab ipso
atio pri a du- a cum b Ari- otelicis m Pla micis unda- entis. Deo ducit originem. Quod ad rationem attinet, similiter, tùm ex Platonis, tùm ex Aristotelis sentētia demonstratur, Philosophiam à Deo originem ducere, quemadmodum, & cætera bona. Quod ratiocinium formari hūc in modum potest; aut Philosophia, & omnino rerum scientia congenita est Animabus nostris, aut studio acquiritur. Si primo modo (vt videtur existimare ipse Plato tum in Theæteto, vel de scientia, tum in Mennone, vel de virtute, & animæ nostræ secūdum istum præclarum Philosophum à Deo createę sunt, ergo simul cum scientia. Si uero secundo modo (ut nos docet Aristoteles) Deus etiam, qui res produxit, illis tribuit uirtutem formandi sensus proprijs illarum simulachris, nostrę
Ratio se- unda. scientiæ erit author. Rursus, quod Philosophia, ac omnis rerum cognitio à Deo nobis tributa sit, tum secundum ueritatem, tum secundū omnes sapientes, hac alia ratione ostenditur. Quia cum Dei opera primo propter ipsum ab eo processerint ad eius gtoriam; gloriam uero ipsi exhibere, ac summam reuerentiam, qua ratione poterimus, nisi admirabiles eius creaturas cognoscamus, aut ab illis per illarum simulachra edocti, aut quia huiuscemodi scientia simul cum anima congenita fuerit, & ope rerum sensibilium in illius reminiscentiam deuenire possemus? Quamobrem, cum hæc præclarissima facultas à Deo ueluti primo principio effectiuo in nobis producta sit, & gratia ipsius, in eius scilicet cultum, & gloriam, merito, tum eius admirabiles utilitates exponere oportet, tum calumnias recensere, atq; ab eisdem Philosophiam pro uiribus defendere.

Philosophiæ definitio, tum quoad eius veram essentiam, tum quoad nominis Ethimologiam traditur. Cap. IIII.

QVantum uero spectat ad definitionem ab Ethimologia acceptã, Philosophia nihil aliud est, quàm sapientiæ amor, & merito. Nam cum Deus sua sapientia omnia creauerit, ac aliqua bonitate insigniuerit, & hæc omnia aliquo modo nostri gratia existant, cui dubium est, quod Philosophia, per quam res omnes nobis innotescunt, ardentissimo Dei amore nos inflammet, qui ipsamet sapientia, ac bonitas existit. Quantum uero ad definitionem huius eiusdem facultatis, quæ subiectum, & finem ostendit, hæc nihil aliud est, quàm cognitio rerum diuinarum, ac humanarum, ut Deo assimilemur, quatenùs id nostra permittit infirmitas ad Dei gloriam celebrandã, idq; non solum mente, uoluntate, & uoce, uerumetiam operibus, Id quod non alia ratione fieri potest, quàm, ut eidem pro captu nostro similes efficiamur, nempe cuncta eius opera cognoscendo, ut ipse cognoscit, & humana rectè instituendo, quemadmodum omnia, quæ in uniuerso continentur à Rege Regum rectissimè gubernantur. Cum itaq; ope Philosophiæ homines præclarissimum finem consequantur, qualis est Dei similitudo, ut possibile est nobis, qui finis optimus omnium aliarum artium, ac scientiarum existit: merito etiam ab Aristotele Philosophia dicitur Ars artium, & scientia scientiarum. Cum etenim ad ipsum Deum summum omnium bonorum, ac sempiternum minimè accedere ualeamus, nisi quantum ad affectum, ab ijs caducis remoueamur, idcirco eadem Philosophia quandoq; etiam à Platone definitur, quod sit Mortis meditatio, & interdum deductio animæ ab ijs inferioribus ad supremum, ac diuinum bonum. Videte igitur, uidete uiri admirabiles, quanta sit non solum præstantia, uerum etiam pietas Philosophiæ, quæ Deum, ut sui primum principium constituit, & ad eundem, uelut ad ultimum

Ratio finitionis ab thimologia.

Ratior aliarũ definitionũ tũ à Platone tũ Aristotele dicta rum.

Corrol rium primum.

mum

mum philoſophantium finem properat. Hæc de ortu, ac definitione philoſophię dicta ſint. Ex ortu namq; didicimus, ipſum Deum, ut pote principium agnoſcere, quamuis imperfectè, ſi cum intelligentia Chriſtianæ Religionis collatio fiat. Ex definitione uero eundẽ, ut finem percipimus, quemadmodũ ipſemet Deus in diuinis reuelationibus Diui Ioannis dixit. Ego ſum α & ω, principium, & finis. Itaque cum ex ortu, tum ex definitione ſimul, percipere potuimus, hanc præclariſſimam facultatem, triplicem, aut potius quadruplicem modum eſſendi habere. Primum, atque inexplicabilem in Deo, ſecundum in cæteris diuinis mentibus proportione quadam. Tertiũ in rebus ſenſibilibus, ut ſimulachris illorum noſtros ſenſus informantibus. Quartum denique in ipſa anima Philoſophorum, quoad eſſe internum, atque cæteris occultum. Quantum autem ad eſſe externum, id, ob manifeſtationem in uocibus, & in ſcriptis attenditur. Qua uero ratione Philoſophia in uocibus, & ſcriptis exiſteret, niſi prius in animis Philoſophorum eſſet, & in his quomodo reperiretur, niſi merito rerum ſenſibilium? & hæ quo pacto id præſtare utique poſſent, niſi à Deo rerum ac bonorum omnium cauſa, illis uirtus formandi animos noſtros, data fuiſſet. Illi itaque in numerum recte, ac fœliciter philoſophantium ſolum conſcribendi ſunt, qui huiuſcemodi ueritates, & intelligentia, & operibus amplectuntur, atque imitantur, & inde cæteros ea, quæ ab his utique dependent, edocent, quique Doctrinam diuinitus reuelatã, tamquam Philoſophia ſuperiorem, ac ſubalternantem agnoſcunt, & hanc eamdem (ut ſcolaſtice loquar) ei ſubalternatam, & credunt, & cæteris exponunt.

Corrolarium ſecundum pulcherrimũ de modis eſſendi ipſius philoſophiæ.

Vniuerſa Philoſophia in ſuas partes diſtribuitur, & ſingularum partium ratio redditur. Cap. V.

QVantum ad tertium caput; Philoſophia diuiditur primo in duas principes partes, in ſpeculatiuam uidelicet, &

cet, & actiuam: Namq; si res ipsi subiectas spectemus, quia tum circa res diuinas & speculabiles uersatur, tum circa res humanas & in actione consistentes, eam dubio procul in speculatiuam, & actiuam partiemur. Similiter, si eam consideremus quo ad eius duplicem finem, seu actum, quo Deo assimilari ualemus, qui contemplatio simul, ac recta ratio, seu administratio existit, nimirum hoc eodem pacto diuisionem sortietur: quemadmodum etiam, si eas animæ partes contemplati fuerimus, quarum Philosophia perfectio dignoscitur, quemadmodum corporis Medicina.

Vnde Philosophia in actiuam & speculatiuam diuidatur.

Harum porro pars una dijudicatur apta obedire rationibus re uidelicet, ac assuetudine; illiq; ope eius partis philosophiæ, quæ actiua est: alia pars animæ intellectiua est, quę scilicet ea, quę diuina sunt, per participationem cognoscere, ac contemplari expetit, ut tandem ad Deum ascendat, & in eo spe saltem, & præparatione (diuina simul fauente gratia, ac ueritate diuinitus reuelata) fœlicitatem consequatur. subdiuiditur deinceps unaquaq; ex his Philosophię partibus in tres: ut autem ab inferiori exordiar, ab ea initium summam, quæ prima ordine naturæ censetur. Itaq; primum occurrit appetitus sensitiuus, deinde ea pars, quæ suapte natura rationalis dicitur. Quæ actiua dicitur, in moralem œconomicam, & ciuilem, seu politicam diuiditur, cuius ratio est, quia aut quo ad uirtutes actiuas, & ad actiones homo per se rectè instituitur, & hoc fit à morali; de qua ordine resolutiuo, idq; breuiter quidem, sed exquisitè (pro ut subiecta materia tollerare uidetur.) Scripsit Aristoteles in decem libris de Moribus ad Nicomachum filium, cuius Interpretes præcipui sunt, Eustratius, & nonnulli alij Græci, quibus accessit, inter latinos, Donatus Acciaiolus Ciuis Florentinus. Cęterum ab actiua philosophia plures etiam rectè instituuntur. hæc autem plurium multitudo si pauca sit, quemadmodũ familia, ab œconomica (de qua similiter Aristoteles uerba fecit, atq, etiam ipsi Zenophon in libris œconomicorum,

Distributio Philosophia actiua.

Ratio distributionis.

recte gubernatur. Si uero multitudo magna ex pluribus conſtans familijs extiterit, quæ ciuitas appellatur, de eius modis gubernationum abundè dictum eſt, tum à Platone in libris de Repub. tum etiam ab ipſo Ariſtotele in octo libris Politicorum, quos D. Thomas doctiſſimè, atq; clariſſimè interpretatus eſt. Hac tempeſtate noſtra non modo doctè, ſed etiam admirabili verborum elegantia Petrus noſter Victorius, & rem ipſam aggreſſus eſt, & abſoluiſſe creditur? qui tum ob ſummam ſanguinis nobilitatem, & vtriuſq; linguę tam latinæ, quam græcæ eruditionem, præterea morũ probitate, tamquam alter Sol toto Terrarum orbe refulget? Sed dicet aliquis, Hæc Philoſophiæ actiuæ ſubdiuiſio diminuta eſſe videtur, tũ quia præter homines, qui per ſe viuũt, & præter familias, & Ciues, dantur etiã Vici, qui ex pluribus familijs cõſtant, quemadmodum Ciuitas ex pluribus vicis, Ergo altera pars Philoſophię actiuę erit de recta vici inſtitutione.

Contra diſtributionẽ philoſophiæ actiuæ. Obiectio prima.

Præterea quot ſunt partes Prudentiæ, quæ habitus cum recta ratione actiuus exiſtit, totidem eſſe ſimiliter partes Philoſophiæ actiuæ, rationi conſentaneum eſt, At quatuor ſunt partes Prudentiæ, ſicut Ariſtoteles ſexto de Moribus oſtendit, & hoc ipſum experientia comprobat, nempè moralis, Oeconomica, ciuilis, & legalis, quæ ſuprà videtur à nobis ommiſſa per incuriam.

Obiectio ſecunda.

Prima obiectio ita diluenda eſt (vt arbitror) Si dicatur vicum vnum, aut plures, non tamen in ſufficienti multitudine, aut familiam eſſe abundantem ex pluribus, hoc pacto diſtinguendum eſt, Si ab vno principio illarum familiarum regatur illa multitudo magna familię, tum Ciuitatem inchoatam, & imperfectam dicemus; Si plures ſint vici, & diſtincti; tum ea vnius vici gubernatio Oeconomica dici poteſt; plurium vero, ciuilis aliquo modo. & ita non opus eſt ob uicum, ſeu uico; nouam partem philoſophię actiuæ conſtituere.

Prima obiectio diluitur.

Ad argumentum de legali Prudentia, ac doctrina, dicendum eſt; aut hanc eſſe quartam partem ciuilis facultatis per accidens, quatenus accidit plurimos

Secunda obiectio tollitur.

non

non conuinci ratione ad bene agendum, sed ui à legalibus adduci, & sunt illi qui nimis perturbationes sequuntur. Aut dicatur, leges reduci ad ciuilem, vt ad ciues pertinent; si ad familiam, ad œconomicam; si ad vnum hominē, ad moralem. Speculatiua porro Philosophia similiter in tres partes subdiuiditur, quemadmodum præclare ostenditur ab Aristotele 6. Metaphysices cap. 1. nam, aut ens, quod speculari quidem possumus, non autem efficere, pęnitus à materia immune est, vt Deus, ac ipsæ diuinæ Mentes: nam circa huiuscemodi subiectum Metaphysica suis contemplationibus versatur; Aut ea contemplatur, quæ pęnitus cum materia, & motu sunt, cuiusmodi videntur res omnes sensibiles, & naturales, sicuti corpora cælestia, quatuor elementa, & mixta ex ijs, siue inanimata sint, vt lapides, & metalla, siue anima prædita comperiantur, vt animalia, & plantæ, quæ omnia cum materia sensibili non solum existunt, verum etiā cum eadem concipiuntur, & explicantur. Has omnes Philosophia ipsa naturalis contemplatur. Denique eorum, quæ sub speculationem cadunt, quædam in materia sensibili subsistunt, sine materia vero tantisper amota videlicet quatenus ea, & concipi, & alijs exponi possunt, cuiusmodi cernuntur quantitates, quæ subiectum Mathematices existunt. Hæc eadē speculatiuæ Philosophiæ subdiuisio, ratione sumpta à fine, cui ipsa deseruit, cōfirmari potest, hoc pacto. Aut enim Philosophia rerum contemplatrix potius in mente, & sensibus externis reperitur, & ijs duabus partibus animæ potius circa rerum speculationem occupatur, & hæc est Philosophia naturalis; Aut in mente, & sensu interno præsertim in phantasia, ut Mathematica; Aut potius in ipsa mente intelligente, & ratiocinante, ut Metaphysica. Cum enim diuina qualitatibus sensibilibus careant, obid uno duntaxat intellectu potius, quàm simul cum sensu spectari debent. Quantitates uero Mathematicæ, cum sensibilia communia sint plurium sensuum exteriorum illarū simulachra ad sen-

Speculatiua philosophiæ diuisio.

Distributionis ratio prima.

Ratio secunda.

ſuum exteriorum illarum ſimulachra ad ſenſum comunem, & ad phantaſiam, ut in ſingulari conſiderantur, ut uero uniuerſaliter, ad intellectum pertinent. Ideo iure dicitur Mathematicam ad intellectū & ſenſum internū ſimul ſpectare, & res naturales ad ſenſum potius externū, & intellectum ſimul; propterea quòd ipſæ accidentibus ſenſibilibus proprijs inſignitæ deprehendantur, vel quo ad accidentia huiuſcemodi, ſed in uniuerſali per illorum proprias cauſas à naturali ſpectantur magis. Mathematica rurſus diuiditur. nam aut quantitatem per ſe ſpeculatur, aut applicando rei ſenſibili, & naturali. Si quantitates per ſe; aut continuas, ut lineas, & ſuperficies, ſicuti Geometria & corpora Stremetria; aut diſcretas, ſcilicet numeros; ut Arithmetica Philoſophorum, quæ numeros, & proportiones illorum conſiderat. Non enim ad Philoſophos pertinet Arithmetica uulgaris, quam uulgares, & Mercatores addiſcunt, ut ſciant numeros colligere, partiri; quemadmodum ſubtrahere & multiplicare. Huiuſcemodi Mathematicæ illæ ſunt, quæ puræ Mathematicę, & ſimpliciter Mathematicæ dicuntur, & quę in primo gradu certitudinis habētur. Aut Mathematica de quantitatibus loquitur, ut ſunt in re aliqua ſenſibili, ac naturali; & propterea ab Ariſtotele ſcientiæ huiuſmodi inter Mathematicas magis naturales reponuntur, ſecundo Phyſicorum contextu 20. ubi hæ tres recenſentur, Perſpectiua, Armonicha, & Aſtrologia, quarum ſufficientia hac euidenti ratione demonſtrari poteſt: quia aut Mathematica circa quantitatem continuā, ut in materia ſenſibili exiſtentē uerſatur, aut circa diſcretam; Si circa continuam; aut in re naturali ſuperiori, & cœleſti, ut Aſtronomia; aut in inferiori, ut perſpectiua, circa lineam, & pyramidem uiſus ſe exercet; ut omnium eorū, quæ uiſui apparent, rationē reddere poſſit. Si circa quantitatem diſcretam applicatam uocibus, & ſonis, ſecundum numerorū proportiones; hæc eſt ipſa Harmonica, ideſt Muſica. intelligendo ſimiliter de ea, quæ Philoſo-

Mathematicæ partitio.

Ratio partitionis.

losophorum est, atq; scientifica; non autem de Musica uulgarium, quæ consonantiam uocum, ac sonorum considerat, potius practicè, quàm contemplatoriè, & potius Empiricè quam scientificè. Quod si quæratur? quare est, quod etiam harmonica subdiuidi tum minimè possit, in eam, quæ cælestibus corporibus applicetur, seu sonis illorū; & inferiorem sonorum, & uocum nostrarū. dicendum est, id fieri similiter non posse, ut de Mathematicis considerantibus quantitates cōtinuas in re sensibili? propterea quod cælestia sonos, & uoces ædere minimè possunt (quicquid dicāt Pythagorici) tum quia inter illa non intercipitur aer, qui percussus speciem soni formet, aut sono ipso, & uoce: tum quia essent ita maximi soni, qui sensus nostros corrumperēt; quemadmodum ab Aristotele in secundo de cælo aduersus ipsos Pythagoricos demonstratur.

Dubitatio.

Solutio dubitationis.

De quibus agendum supersit aperitur, & moralis Philosophia subsidio ad Dei pietatem cum ciuili vita coniunctam nos adspirare demonstratur. Cap. VI.

HVc usq; causa, unde primo orta est Philosophia, explicata est; deinde quid ipsa sit; & tertio in quot, & quas partes diuidatur, exposuimus. Consequens modo est, ut ad eius præcipuas cuiuscunq; partis philosophiæ utilitates exponendas accedamus: quæ ad Dei gloriam, ac eius cultum spectare uidētur, & ad ciuilem vitam simul cum diuina pietate coniunctam; cum horum finium gratia hîc procreati simus, vt, quantum ad Deum attinet, piè viuamus, quantum vero ad nosmetipsos, & vt cum alijs, secundum morales, ac ciuiles virtutes vitam transigamus. Moralis itaq; Philosophia; vt ab hac, quemadmodū ordo requirere videtur, exordiamur, fęlicitatem actiuam, atq; contemplatiuam nobis declarat; vt videre est apud Aristotelem, tum in primo, tum in decimo de moribus. Et de actiua dicitur, rationi consenta-

Moralis philosophia actiuā et contemplatiuā fęlicitatē nobis declarat.

neum esse à Deo tribui, & eo magis quo cæteris humanis bonis, ipsa bonum est præstabilius: ex quibus sanè verbis duæ rationes nobis indicantur, quarum vna est hæc. Præstantissimum bonum à præstantissima causa procedit; sed fœlicitas actiua bonorum humanorū præstantissimum est, cum cætera huius gratia expetantur, & illi subijciantur: ergo actiua fœlicitas à prestātissima causa, quæ est ipsemet Deus procedit. Alia ratio hunc in modum formari potest. Si à Deo minora bona nobis dantur, vt alimenta, materia vestimentorum, medicamenta vtilia ad sanitatem, mediantibus agentibus naturalibus, quanto magis bonum præstantius quale est ipsa humana fœlicitas? Hæc eadem argumenta de contemplatiua beatitudine idem confirmare videntur. Quo ad media quibus vtrunq; ex his præclarissimis bonis assequi possumus; vnum est ipsa veritas, vt vim electiuā nostram rectè dirigere valeat. Alterum est habitus virtutis, quo acquisito non solum sine difficultate, ea, quæ moralis philosophiæ sunt, rectè operamur, verum etiam admirabili voluptate, atq; honestate ad ea, quæ contemplatiua largitur, vsq, ad primam veritatem, miro ordine, atq; inexplicabili tum gaudio, tum facilitate conscendimus. De veritate si ad Platonem recurramus, sententia illius huiusmodi est Quinto de legibus.

Quod actiua fælicitas à deo proueniat.

Ratio prima.

Ratio secunda.

Eadē rationes pbant fælicitatē cōtemplatiuā à Deo puenire.

Quod media quib⁹ vtraq; fælicitas acquiritur sunt veritas et habitus virtutis.

Platonis authoritates.

Veritas profectò tum Dijs tum hominibus Dux omnium est bonorum, cuius, qui fœlix, beatusq; futurus est, statim ab initio particeps esse debet: vt in veritate plurimum temporis agat. De virtute vero, quæ animi pulchritudo est, à Deo solo in persona Socratis petitur in fine illius Dialogi, qui Phędrus aut de pulchro inscribitur.

Oratio Socratis eo in loco est hæc. O amice Pan & alij omnes qui locum hūc colitis Dij, date mihi, vt pulcher intus efficiar, & quæcunq; extrinsecus habeo, intrinsecis sint amica. Diuitem autem sapientem solum existimem. Tantum vero mihi sit auri, quātum nec ferre, nec ducere queat alius,

nisi

nisi vir temperans. Si Aristotelis verba, tum de veritate, tum de virtute perpendamus, atq; exquisitè consideremus, rectè, ac piè de eisdem dicta, quemadmodum, & Plato eius Præceptor, reperiemus. Aristoteles etenim primo de moribus capite sexto, in principio, se excusans, si sententiam Platonis amici sui de bono vniuersali, & exemplari ex animis philosophantium tollere aggrediatur, inquit sanctum esse in honore, veritatem amicis præferre: vbi vtens illa dictione, Sanctum, nobis innuit, propterea ueritas omnibus præponenda; quia ad sanctitatem; & animi munditiam à uitijs, & ab ignorātia; & ad eiusdem ueram pulchritudinem nos dirigit, ut ipsi Deo placeamus. in quibus duobus; scilicet in animi munditia à uitijs, & uera eiusdem pulchritudine, sanctitas ipsa consistere uidetur. De uirtute uero idem philosophus, ea nos Dei gratiam consequi, asserit decimo de Moribus, quia merito uirtutis animo, per quem Deo cognati sumus, pulchri euadimus. Hæc autem, ut diuinæ pulchritudini similis existens Deo grata euadit, unde Epictetus Stoicus in quo uirtutes in summo reperiebantur, de se ipso dicere solebat.

Aristotelis authoritates.

Seruus Epictetus eram, qui corpore mancus,
Pauperie pressus carus eram superis.

Nō minus itaq; piè, quàm uerè de uita perfecta tum actiua, tum contemplatiua, ac de medijs potissimis illarum in morali Philosophia statuitur à Philosophantium Principibus, ita, ut horum Doctrina tum ad bonos mores, tum etiam ad ipsam diuinam pietatem maximè conferat.

Oeconomicæ vtilitas ostenditur, qua ad Dei cultum dirigamur. Cap. VII.

QVantum deinceps ad Oeconomicam attinet, Aristoteles de causis, unde ortum duxerit uiri, ac uxoris coniunctio, uerba faciēs, dicit, imprimis duplicis finis causa

origi-

Duplex finis ob quē maris, ac fœminæ cōiunctio facta fuit

originem habere Maris, & fœminæ coniunctionem; videlicet, vt per per generationem filiorum in illis sint, vt euenit de cæteris animalibus, vbi distinctio maris, & fœminæ adest; alter vero, vt bene sint sibi ipsis mutuo adiuuando. Deinde quantum ad causam vnde motus, Dei prouidentiam existere dicit. Verba Philosophi sunt. Sic ab ipso Deo vtriusque & maris, & fœminæ natura ad societatem prouisa, atque instituta est: hæc enim ipsa in eo distincta sunt, quod non omnia ad easdem res vtilem habent vim, sed nonnulla ad contrarias quidem, attamen quæ eundem finem spectent eodemq; contendant; nam eorum alterum imbecillius effecit; vt illud esset magis ad cauendum idoneum ob timiditatem; hoc ad propulsandum, atque vlciscendum ob fortitudinem, & hoc quidē ea foris suppeditare, quæ necessaria sunt, illud autem intus eadem conseruare, & quæ sequuntur. Ecce igitur, quòd Philosophi à Deo confitentur uiri, & uxoris coniunctionem, quemadmodum etiam in diuinis literis, ac catholicis didicimus. Plato in 10. libro de legibus statuit patrem, & matrem, & auos à filijs honorandos esse, neque iniuria ullo modo afficiendos? propterea quòd Deus preces parentum, ut iustus exaudiat, cum parentes mala filijs precantur, aut bona. Lex itaque Dei iubet patrem & matrem à filijs honorari. Quod si quis obijciat, dicens, officium filiorum, esse patres honorare, ac eisdem obedire, & opem ferre, quotiescunque rite, ac prout veros decet parentes, viuunt. huic obiectioni tum Epictetus, tum Simplicius ita respondent. Quod si pater agat perperam, patris tamen habitum non dissoluit eius actio praua; Nam illud naturale est, non uoluntarium. Itaque licet malus fuerit pater, ei paterna tamen officia præstanda sunt. Oportet ergo pęnitus eius curam habere? tum quia causa post Deum extitit, ut simus; tum quoniam eius diligentia, & charitate educati sumus, & in hunc usque diem viximus. Ad hæc sicut à parentibus curam, & obsequium ueluti mutuo accepimus reddere cum fauore

Coniunctionem maris et fæminæ à Deo factā esse.

Filios patrem & matrem honorare debere.

Obiectio

Obiectionis dissolutio.

fauore ipſis grate decet, eorumq; iuſſis prompte obſequi tenemur omnibus, quæcunque ad animi vitium nos non impellunt.

Ciuilis facultatis vtilitas ante oculos ponitur ad Deum agnoſcendum faciens. *Cap, VIII.*

TErtio loco de ciuilis facultatis vtilitabus, vt bene, pieq; ab omnibus uiuatur, ſi Platonis libros de Repub. legamus, ſciemus omnem facultatem, ac poteſtatem à Deo eſſe. *Poteſtatem omnẽ à Deo eſſe.* In tertio etenim libro uerſus finem. Hæc ipſius uerba ſunt. Eſtis utique omnes in Ciuitate tamquam fratres (ſic enim dicemus apud eos fabulantes, ſed cum Deus formaret: quicunque ueſtrum ad imperandum idonei nati ſunt, aurum *Locus Platonis* in eorum generatione ipſis admiſcuit? propter quod honorabiliſſimi ſunt; Illis autem qui ad auxiliandum, argentum indidit; Ferrum denique, atq; æs agricolis, atq; alijs opificibus. Ariſtoteles etiam in libris Politicorum aſſerit, alios naſci Natura Dominos, alios Natura ſeruos: At Cœlum, & *Locus Ariſtotelis.* Natura à Deo dependent xij. Diuinorũ. ergo ex horum maximorum Philoſophorum ſententia, quemadmodum etiam in diuinis literis dicitur, Omnis Poteſtas à Deo eſt, & qui *Locus Theologiæ.* poteſtati reſiſtit, Deo reſiſtit. Quamobrem præclariſſimos viros Principes & qui Rempublicam rectè, fęliciterq; adminiſtrare debent, in primis decet, diuino cultui deditos eſſe, & *Principes Viros diuino cultui deditos eſſe debere.* in ipſo erudiri. quod Plato quidem exemplo Regum Perſarum in Alcibiade primo, vel de Natura humana, vtiq; confirmat, necnon exemplis, tum Ægyptiorum, tum plurimarum græcarum Ciuitatum in Dialogo illo, qui ciuilis, vel de *Locus Platonis.* Regno inſcribitur; vbi Reges Sacerdotes eſſe dicit. Ariſtoteles vero his rationibus Principi, & Regi perſuadet, vt Deum *Rationes Ariſtotelis.* colat; tum quia hoc pacto minus formidabunt Populi, ne quid contra Iuſtitiam fiat, ſi ipſum Religioni deditum exiſtimabunt, ac Deorum timorem habere; tum quia minus contra illum audebunt inſurgere, quaſi Deos habeãt propitios,

tios, & fauentes. Numma Pompilius ſecũdus Romanorum Rex ab omnibus unanimiter electus fuit, ob ſummam eius Iuſtitiam, ac Religionem, quibus uirtutibus xliij. annis Regnum illud rectè, pieq; ſeruauit. Quod ſi gentiles religione Regna cuſtodiri arbitrati ſunt, quanto magis apud Catholicos, & in uera religione inſtructos id uerum erit? Niſi etenim Dominus cuſtodierit Ciuitatem, fruſtra uigilat qui cuſtodit eam.

Quid fructus ex legali potentia acquiratur quod ad Dei cultum perducat & ad animos bonis moribus informandos. Cap. IX.

DEmum quantum ad legalem potentiam attinet; cum lex præceptio ex unaquaq; uirtute elicita, ex Ariſtotelis ſententia Quinto de Moribus, exiſtat; & uerus legislator ad uirtutem reſpicere debeat, teſte Platone 12. de legibus; ut uidelicet Ciues bonos & uirtute præditos reddat, utq; prudentes, iuſtos, fortes, & temperatos. & uirtus præcipue diuina ſorte, ideſt diuina gratia acquiratur? cui dubium, quin lex diuina ſit, atque admiranda ſecundũ horum Principum Philoſophorũ ſententiã. Et propterea nõ temere lex nomen menti proximum poſſidet. νόος enim mentem νόμος uero legem, quemadmodum præclare ab eodem Platone in eodem libro dictum eſt. Ex quo præclaro nomine, quod menti conforme cernitur, idem Philoſophus Iudici perſuadet, ut leges mente complectatur, & eas in ea conſeruet; ſi de iuſto, & iniuſto recte iudicaturus eſt. De cuſtode legum idem Plato in eodem libro inquit, quod ipſe diuinus ſit, diuiniſq; ſtudijs operam dederit. In Theæteto, de iuſtitia hæc dicit. Deus numquàm, & nullo modo iniuſtus eſt ſed quàm iuſtiſſimus, totam uidelicet Iuſtitiæ complexus poteſtatem, nihilq; illi ſimilius quàm iuſtiſſimus homo. Ex his itaque patere arbitror, omnes philoſophiæ actiuæ partes, non tantum ad animos

mos hominum bonis moribus informandos conducere, verumetiam diuinam pietatem ostendere.

Dicendorum ordo proponitur, & eius ratio redditur. Cap. X.

Consequens modo est, vt ad philosophiæ contemplatiuæ partes accedamus; ac easdem non solum ad Deum nos cognoscendum manuducere, ac eius diuina opera; verumetiam ad omnes virtutes, vsque ad diuinum cultum promouere; atque ardenter inflammare vt omni ex parte Philosophum Catholicæ fidei, non solum non repugnare; sed potius inseruire prorsus appareat.

Exordiamur itaque ab ea, quæ naturalis dicitur: propterea quòd res illi subiectæ, substantiæ naturales qualitatibus sensibilibus, ac visibilibus præditæ existant: ex ijs ad diuinas, ac inuisibiles, & omnino ad ipsum Deum intelligēdum philosophantes ascendere possunt, quemadmodum testatur, non solum Paulus Apostolus in Epistola ad Romanos capite primo; verumetiam nos edocet Plato exemplo hominis in spelunca positi, & ligati; sic, vt potius rerum vmbras, quàm res ipsas intueatur. Et quemadmodum etiam à Peripateticis conceditur; cum ipsorum sapientiam ab ordine addiscendi post cognitionem naturalium Metaphysicem nominent. Hoc idem ex nonnullis veritatibus; primo ad Deum & substantias separatas pertinentibus à me confirmatur; secundo aliquibus alijs ad animam nostram spectantibus.

Conclusiones aliquot proponuntur ad diuina spectantes ex Physiologia depromptæ. Cap. XI.

Quantum itaque ad conclusiones diuinorum attinet prima conclusio, quæ nobis ope naturalis philosophiæ innotescere potest, sit eiusmodi. Deum esse primum, ac supremum motorem omnium rerum mobilium: cum ipse minime moueatur. Secunda sit hæc. Deus, & intelligentiæ

Prim. cōclusio

Secund. cōclusio.

extra Cœlum sunt, ita vt non sint nata esse in loco, neque tempus ipsa faciat senescere: Deinde sunt inalterabilia, & impassibilia, optimam habentia vitam,& per se sufficientissimam, totoque æuo perseuerant. Tertia à Deo communicatum est esse, & viuere; his quidem exactius; his vero obscurius. Penultima:Deus motu diurno causa ordinis rerum generabilium est. Intelligentiæ vero orbes motu quodammodo,& ratione Diametri Mundi opposito mouentes, cum stellis Planetarũ cum circulo obliquo, præsertim solis, causæ, cur vicissime res generentur, & corrumpatur. Vltima Deus rerum omnium Prouidentiam habet.

Tertia clusio. *uarta clusio.* *Quinta clusio.*

Prima Physica conclusio diligentissime explanatur, scilicet Deum esse mobilium primum immobilem motorem. Cap. XII.

PRima conclusio ab Aristotele ipso demonstratur octauo Physicorum via motus,quoniam cũ omne quod mouetur ab alio moueatur,neque detur processus in infinitum, proinde deueniendum est ad vnum primum Motorem, qui à nullo alio moueatur. Ita etiam via motus illum reperit Plato 10. de legibus. quod etiam Deus sit omninò immobilis,aduersus Poetas fingentes ipsum mutari de forma in formam, ab eodem Platone demonstratur talis, in secundo de Republica: quam rationem etiam admittit Aristoteles primo Cæli.quæ argumentatio ita procedit: Si Deus mutatur; aut ab alio; aut à se ipso; sed neutro modo fieri potest: ergo nullo pacto mutabilis est.Non potest quidem ab alio mutari: quia istud potentius ac præstantius Deo existeret; At nihil melius, aut potentius Deo est, neque à se ipso mutari valet: quia si se ipsum mutaret; aut in melius,aut in deterius; At non datur res,quæ Deo sit melior;neque ulla res est,quę in deterius mutari expetat. Theologi etiã doctores sancti, inter alias uias, uia hac motus utuntur; ut Deum esse confirment,

Ratio ristote et Platonis. *Theolorũ ra-*

ment, ut uidere est apud Diuum Thomam in prima parte summę in quæstione secunda articulo tertio. Similiter statuunt Deum esse immobilem; primo quidem authoritate diuinæ scripturæ: in Melachiam etenim dicit; Ego sum Deus, & non mutor. Secundo vero ratione: quia Deus actus purus existit: quod mutatur cōposita res est ex parte entis in potentia & ex termino motus, qui illi per motum coniungitur. quemadmodum ab eodem Diuo Thoma dictum fuit in prima parte summæ quæstione 9. articulo primo.

Secunda Physica conclusio ad diuina pertinens, aperitur. Cap. XIII.

SEcunda conclusio est Aristotelis primo Cæli contextu 100. cuius partes multæ sunt, aliquæ quidem negantes, aliæ vero adfirmantes. Prima pars negans est hæc. Deus, & aliæ Intelligentiæ extra Cælum sunt, idest non continentur ab aliquo corpore cælesti. prima ratio est: quoniam non sunt corpus, nec virtus in corpore. Quæ vero in loco sunt: aut sunt corpora; aut virtutes in corpore. Secunda argumentatio ita formari potest. Si suprema sphæra in loco minime est: & tamen mouetur secundum locum: ergo tanto minus sunt in loco Deus, & intelligentiæ, quæ corporum cælestiū motrices sunt; & non mouentur, quemadmodum 8. Physicorum ab Aristotele demonstratur. Fides nostra Deum & intelligentias extra Cælum visibile esse credit. & ita hucusque fides, & philosophi conueniunt: differunt vero quia secundum fidem; Deus, & Angeli in Cælo Empyreo sunt quod philosophi gentiles minime cognouerunt: tum quia sensu non compræhenditur: tum etiam quia de hac catholica veritate, quemadmodum, & de cæteris, illuminati minime fuerunt. Secunda pars negatiua eiusdem conclusionis est, quòd diuina entia non patiuntur a tempore, & sunt inalterabilia. cuius ratio est, propterea quod carent

Prim[a] partis n[e]gantis r[a]tio prim[a].

Ratio [se]cunda.

Quous[que] conenia[nt] fides cu[m] philoso-phia.

Secund[a] partis r[a]tio.

materia, & contrarietatibus: merito quorum res materiales, & contrarietatis participes, a tempore patiuntur. & alterabilia existunt. In hoc etiam Philosophi cum catholica doctrina consentiunt; secundum quam Angeli creaturæ spirituales sunt: & in æternum permanebunt. Tertia est huiusmodi. præclarissima entia optimam vitam habent, & per se sufficientissimam viuunt: etenim vita beata, quæ, quantum ad intelligentias pertinet, in intellectione Dei per essentiam consistit. Quantum vero ad ipsum Deum spectare videtur, ipse in sui intellectione fælix, ac beatus existit. quemadmodum inferius, cùm nonnullas vtilitates Metaphysices explicabimus, à me demōstrabitur: Entia uitam optimam, ac per se sufficientissimam habere: hinc patere arbitror. Deus & natura nihil frustra faciunt; sed omnia alicuius finis gratia: & quanto res præclarior existit, eo præclarior etiam eius finis est: cum Deus optima res sit: & post ipsum intelligentiæ: Ergo horum entium finis etiam optimus esse certo scitur. In hac etiam philosophi cum veritatibus nostræ fidei consentiunt: fide etenim tenemus, Deum perpetuo in intellectione sui esse felicem & Angelos in Dei uisione. Quarta & ultima pars est; Deum, & substantias separatas toto æuo beatæ uiuere: cuius ratio est; quoniam cum à tempore non mensurentur, non possunt ab illa uita impediri, nec distrahi. Sic etiam philosophi nostri confitentur.

Tertia pars confirmatur

Quarta pars exponitur.

Tertia Physica conclusio de diuinis agens pulchre declaratur, & confirmatur. Cap. XIIII.

TErtia conclusio principalis huiusmodi est. A primo, id est a Deo, cōmunicatum est esse, & uiuere omnibus, ijs quidem clarius, ijs uero obscurius. Habetur etiam hoc in eodem contextu 100. quod hac argumentatione a me probatur. Si res a Deo esse, & uiuere minime habent; aut, id euenit; quia pręstantiæ ipsius Dei minime conueniat: aut

Primæ partis ratio pulchra.

quia

quia repugnet ipsis rebus. aut Deo, & rebus simul. Non est dicendum id Deo non conuenire: quoniam cùm ipse sit summa, & prima bonitas: & bonum est communicatiuum sui, ut patet de rebus omnibus vniuersi, quarum quælibet, quemadmodum aliquo gradu bonitatis particeps est, ita futuris rebus eam communicat. Quod si id alia, quæ post Deum sunt, præstare uidentur, quanto magis Deus. ita Plato causam finalem assignans, quare a prima causa Mundus productus fuerit, dicit: quia ipsa bona est, & inuidia caret. Theologi similiter asserunt Deum in creandis creaturis eius bonitatem illis cōmunicare uoluisse. Ex parte rerum similiter illis non repugnat, a Deo habuisse esse, & uiuere. Quemadmodum etenim ab ipso, qui Vniuersi Princeps existit, optime gubernantur, sicuti filij a genitoribus? cui dubium esse potest. quin etiam res omnes a Deo bonitatem receperint, & esse? Tertio, & postremo. Neque Deo, & rebus simul acceptis repugnat, illi quidem res produxisse; his vero ab illo fuisse productas. sed maxime congruit, in Dei enim gloriam, rerum omnium cum huiuscemodi admirabili ordine productio, ipsa redundat: rebus vero; quia si vt Dei creaturæ gubernantur, ergo summo eius amore, & summa eius sapientia. sic, vt non sit temendum, aliquam rem ab ipso vnquam negligi. Quo ad secundam partem, quæ erat a Deo clarius, & obscurius rebus ipsis esse, & viuere communicatum fuisse. ratio est: quia sic conueniebat conditioni rerum. vt ordo ipsarum, quo ad entitatem, & præstantiam in Mundo existeret, conformiter ordini intelligibili rerum, qui in Deo ipso est. de quo ordine inferius dicetur. Ordo vero in Vniuerso ad eius essentiam, & pulchritudinem necessario conducit. Signum huius, quia eo remoto Vniuersum non esset Vniuersum; sed Chaos, & confusio. Ex parte vero Dei. intelligibilis ordinis, & pulchritudinis testimonium existit; & eius sapientiæ; cuius est ordinem rebus tribuere. Ex parte nostri; ordo creaturarum, velut

Secund partis r tio.

uelut ſcala, eſt; per quam mente ipſa aſcendimus à cognitione rerum minus bonitatis participantium, ad eas, quæ eiuſdem magis participes ſunt: & couſque quousq; ad Deum primo cognoſcendum; deinde amandum, ac colendum perducamur, qui bonitas, ac ſapientia exiſtit: Præterea; non ſolum ex ordine cognitarum rerum in Dei cognitionem deuenire poſſumus; uerum etiam beneficio ordinis melius huiuſcemodi rerum omnium, & ipſius Dei præclariſſimas notitias in memoria retinemus? quæ etenim ordinationem habent, ut tùm experientia, tum Ariſtoteles in libro de memoria, & reminiſcentia nos docent, melius in memoria retinentur.

Quarta Phyſica concluſio diuina attingens exponitur. Cap. XV.

PEnultima concluſio principalis ſimiliter in duas diuiditur partes, quarum prima eſt hæc. Deus mediante motu diurno omnium ſphærarum cæleſtium, cauſa eſt; ut ſeruetur ordo generationis, & corruptionis. Secunda uero eſt. Deus, mediantibus Intelligentijs orbes cæleſtes econtrario mouentibus ab occaſu in ortum, & præſertim orbem ſolis ſub obliquo Circulo, cauſa eſt generationis, & corruptionis rerum: Accedente etenim ſole ad nos, generationes fiunt rerum præſtantium: & recedente earum corruptio. Et quia cōtinuo ſol accedit, & recedit ſub obliquo circulo; propterea continuo generatio & corruptio permanet: Deus uero, mediante motu diurno orbium cæleſtium ab occaſu in ortum, cauſa huius ordinis exiſtit; Niſi enim orbes cæleſtes; & primo firmamentum motu diurno moueretur a Deo, qui in ſupremo circulo apparet, quoad huiuſcemodi operationem, & motum diurnum, dies, & noctes ordinate ſibi inuicem ſuccedente minimè forent. Et ſi per intellectum, aut imaginationem in ſolo circulo obliquo ſol moueretur, eſſet utique uniuerſa hyems nox una; ſi ita contingat, & æſtas una.

una, dies una; & ut ſimpliciter dicamus, uniuerſus annus, unum diei, noctisq; interuallũ hoc eſt, vna die nocteq; conſtitutum. quemadmodum dictum eſt a Ioanne Gramatico in ſecundo de ortu, & interitu in Commentario 44.

Quinta Naturalis concluſio diuina amplectens, & dilucidatur & roboratur. Cap. XVI.

POſtrema, ac ultima concluſio, quæ ex naturali philoſophia habetur de ipſo Deo, eſt hæc; ipſum rerum omnium prouidentiam habere, ex Ariſtotelis ſententia. Primo etenim phyſicorum contextu 81. ex appetitu materiæ, quo ipſa formam, tanquam quoddam diuinum bonũ, & appetibile expetit, colligit Themiſtius ſecundum Ariſtotelem Dei prouidentiam. Iſte enim materiæ appetitus docet, Deum ordinaſſe materiam ad formas viciſſim ſuſcipiendas: vt corruptione vnius: & alterius generatione, hic continuo generabilia, & corruptibilia ſeruentur. vt dicitur a Diuo Thoma eo in loco, vbi quid ille appetitus ſit, exponit. aut ſaltem indicium certiſſimum huiuſcemodi diuinæ ordinationis exiſtit. Primo Methęororum capite ſecundo, reddens Ariſtoteles cauſam, quare Mundus iſte elementaris contagat Mundum ſuperiorem. dicit, vt omnis huius Mundi inferioris virtus ab illo gubernetur. Ecce inquit Alexander eo in loco; quod, ſecundum Ariſtotelis doctrinam, Deus harum rerum inferiorum prouidentiam habet. Secundo vero de Anima Contextu 34. dicit idem Ariſtoteles. propterea ipſis viuentibus tributam eſſe vim gignendi, vt ipſa per ſucceſſionem, in alijs, & in ſpecie ſeruentur. cùm id in ſe ipſis conſequi minime valeant: vbi Auerroes dicit, Sollicitudo diuina, cùm non potuerit facere ipſum viuens permanere ſecundum Indiuiduum, miſerta eſt in dando ei virtutem, qua poteſt permanere in ſpecie, vbi animaduertendum eſt Deum, non potuiſſe facere hæc inferiora in ſe ipſis ſemper permanere, non quidem ex aliquo ſui defectu, ſed quia

Primus locus Ariſtotelis.

Secũdus locus.

Tertius locus.

quia contradictionem implicabat, hæc futura esse corruptibilia: vt vniuersum omne genus rerum contineret, & non corrumpi idem ex 4. de partibus animalium capite x. clarissimè haberi potest, vbi ratio assignatur? quare est; quod, inter omnia animalia, solus homo erectæ staturæ sit. & dicitur: quia ipse solus intellectu præditus est. vnde vt intelligere diuina possit, ea prius intueri oculis corporis, & circa opera eius humana sapere valeat: propterea rationi consentaneum fuit, vt ad diuina contemplanda promptè se haberet, vt ad inferiora etiam perspicienda: quæ duo facillimè ex huiuscemodi erecta statura obtinuit: Ergo patet Deum hominis curam optimam habere, & tanto magis illius, quàm cæterarum rerum inferiorum, quanto magis omnium inferiorum homo præstātissimus existit:&; quemadmodum genera non sunt præter species, neque species præter indiuidua;ita si Deus hominis in specie curam habet, etiam eiusdem prouidentia in singulari habetur. Multa itaque atque præclara sunt ea, in quibus Philosophia naturalis de Deo cum Catholica fide conuenit, & in quibus illi ob humanæ Naturæ imbecillitatem inseruire valet.

Quartus locus.

Veritates aliquot de anima nostra in seipsa vt à Deo est ex physiologia acceptæ proponuntur, quæ catholicæ fidei consentiunt. Cap. XVII.

Consequens modo est, vt a me demonstretur, hanc eamdem philosophiæ speculatiuæ partem quamplurimas veritates ad animas nostras pertinentes, nobis non tantum, vt philosophantibus, verumetiam, ut Catholicis exponere. Porro ut anima ipsa nostra, qua ratione a Deo, mediantibus causis naturalibus, huic mortali corpori coniungitur, spectari possit. tum etiam, ut uirtutibus perficiatur: atque exornetur. denique, ut tandem pulchrior effecta, ipsi Deo, a quo procreata est, grata magis fiat: ut ob

virtutum operationes, auxilio simul diuinæ gratiæ, eodem Deo, vt summo bono, in æternum frui mereatur intercedentibus fide, spe, & charitate diuinitus infusis. Propterea veritates; tùm ad animam ipsam, vt à Deo & natura nobis tribuitur; tum quo ad virtutum genera, quibus informari debet, recensebo; ac easdem ex naturali philosophia deduci posse ostendam. Quantum itaque ad primum essendi modum animæ nostræ pertinere videtur. quinque satis erit, conclusiones statuere; quarum prima sit hæc. Anima nostra, vt intelligens à Deo ortum ducit. Secunda sit hæc. eadem immortalis existit. Tertia, numero multiplicata secundum numerum hominum, & humanorum corporum. Quarta. Anima, ex coniunctione cum corpore, non nihil imperfectionis contrahit. Quinta, & vltima. Post hanc vitam, à Diuina Iustitia, aut præmijs insignitur, aut punitur; pro vt cum hoc corpore bene aut male se gessit.

Prima cōclusio. Secunda cōclusio. Tertia cōclusio. Quarta cōclusio. Quinta cōclusio.

Prima conclusio demonstratur. Cap. XVIII.

PRima itaque conclusio (si ad Philosophiam naturalem ipsius Platonis recurramus, quæ præcipue in Timæo continetur) est manifesta. Ibi enim Plato clarissimè confitetur, animam nostram à Deo procreatam esse, & productam in eodem cratere, in quo etiam, & anima Vniuersi apud ipsum producta fuit, idest ad exemplar animæ Mundi; quæ, ex huius magni Philosophi sententia; cuncta viuificat, regit, & mouet; & cuius operationes partim cum corpore communes sunt, vt mouere, partim propriæ, vt intelligere, & discurrere. Ita anima nostra corpus istud regit, viuificat, & mouet; & illius operationes partim communes cum corpore sunt, vt vegetare sentire, & mouere, partim propriæ, vt intelligere, & ratiocinari ex quo loco hæ tres veritates ex tanti Philosophi sententia clarissime colliguntur, videlicet animam nostram à Deo crea-

Platonis authoritas.

ri. aliquam operationem propriam habere & esse immortalem: reliqua vero: quæ ipse addit de anima mundi. de productione nostrarũ animarũ ante corpora & alia huiuscemodi vt falsa & rationi & fidei repugnãtia. Similiter si naturalem Philosophiam Aristotelis cõsideremus; animam à Deo oriri luce meridiana clarius videbimus. Nam secundo de generatione animalium capite tertio, quoniam anima intellectiua, vt intellectiua, non vtitur in intelligendo parte aliqua corporis, quemadmodum cæteræ inferiores potestates; propterea concludens dicit; Restat igitur, vt mens sola extrinsecus accedat; eaque sola diuina sit: nihil enim cum eius actione communicat actio corporalis. Quibus verbis Aristoteles nihil aliud sibi vult, nisi animam nostram, vt intelligentem, non deduci de non esse ad esse, quemadmodum formæ materiales de potentia materiæ educuntur; sed ab extrinseco conditore, quo cum ipsam cognationem habet. Ita Augustinus sanctus, & alij Doctores catholicæ Ecclesiæ, ex primis capitibus Moysis in Genesi, eliciunt; Animam à Deo creari formato corpore; & simul in illud iam formatũ infundi. Quam ob rem, si iuste vixerit, ad Deum redit, & corpus ad Terram; ex qua formatum est, Idem confirmant, vt videre est apud eundem Augustinum sanctum in libro de Genesi ad litteram. vbi ipse de anima nostra, ac eius immortalitate loquitur, capite 9.

Authoritas Aristotelis.

Theologorũ authoritates.

Secunda Psysiologica conclusio ostenditur. Cap. XIX.

SEcunda conclusio etiam à naturali philosophia conformiter catholicæ fidei determinatur, scilicet; animam nostram esse immortalem, & remanere corrupto corpore, vt patet: quantum ad Platonem attinet in Phædone, in Phædro, in Timæo, & alibi. una ex Præcipuis eius argumentationibus, quæ huiuscemodi tùm ueram, tùm piam sententiam confirmat, hunc in modum formari potest. Anima nostra diuinorum cognitionem expetit, & quo magis

Platonis authoritas.

1. Ratio.

ab

ab his rebus corporeis abſtrahitur, eò melius, & ſincerius aliquid illorum percipit. ergo diuina ac immortalis eſt, & à corpore ſeiuncta, optime etiam illa intelliget: At antecedens uerum eſt. ergo, & cōſequens. Coniunctum deducitur. quantum quidem ad deſiderium, quia alioquin fruſtra animæ noſtræ inditum eſſet, niſi aliquando perfecte diuina intellecturi ſimus; & cum id nobis in hac uita minime contingat, ob infinita pæne corporis impedimenta, ſequitur quòd in alia uita conſequemur. Quantum uero ad cognitionem aliquam illorum per exceſſum mentis, id ſummi experiuntur philoſophantes, ut Mercurius termaximus de ſe ipſo in principio Pimandri aſſerit. & ut de Platone refert Ariſtoteles in libro de philoſophia, ſeu Theologia myſtica Ægyptiorum, & Aſſyriorum. Ad hæc Plotinus de ſe ipſo in 8. libro quartę Æneadis capitulo primo, cuius uerba ſunt hæc. Sæpæ quidem experrectus è corpore ad me ipſum, & extra cætera poſitus, intraque me receptus, pulchritudinem intueor admirandā; tunc confido quam maxime ſortis me eſſe præſtantioris. Poteſt etiam hoc idem ratione comprobari, propterea quod ſi, cum inforti cogitatione alicuius ſumus, amicum prætereuntem minime uidemus: & cogitatio de diuinis ob ſummam præſtantiam, & admirabilis uoluptatis concomitantiam, fortiſſima omnium cogitationum eſt? quid mirum, ſi nos à cogitatione omnis alterius, & inferioris rei, tunc diſtrahamur; conſopitis, & quaſi ligatis omnibus facultatibus animæ ſentientibus, ac ipſa motrice; ita ut neque etiam reſpiremus. Vnde magna deinceps reſpiratione opus eſt; ut muneri moderatarum reſpirationum ſatiſfaciamus: extra ſpirando halitus cordis nimis excalefactos, & aerem frigidum pro cordis calore moderando, intus ſpirando. Ratio Ariſtotelis. eſt hæc, & hoc pacto ab ipſo formatur. Si anima habet aliquam operationem propriā eſt ſeparabilis, ac diuina: Sed anima noſtra ut intelligens operationem propriam habet, ergo anima noſtra, ut intel- *2. Ratio Ariſtotelis.*

D 2 ligens

ligens separabilis, & diuina existit. Maior est eiusdem philosophi primo de Anima contextu 13. Minor atque conclusio etiam ipsius sunt, loco superius citato. uidelicet primo de Generatione animalium capite tertio. Maior probatur propterea quia, si anima pænitus mortalis existeret, quo ad omnes etiam eius operationes, ob partem materialem per quam posset esse & non esse, materialis existeret. præterquam quod, si aliquam ex eius operationibus sine corpore edit, separate operari poterit; neque frustra erit.. Minor probatur dupliciter. primo quidem ab Aristotele tertio de Anima Contextu septimo: quia si intellectio fieret mediante parte organica, sicut, exempli gratia, uisio mediante oculo, & auditio mediantibus auribus, læderetur ab excellenti intelligibili. quemadmodum sensatio ab excedente obiecto læso organo. Sed non læditur intellectio, læsa ulla parte corporis: ergo intellectus pars animæ organica minime est. Id quod etiam hæc alia ratione confirmari po-
3. *Ratio.* test. Si intellectus noster pars organica, & materialis existeret, particeps conditionum materię esset, & partium animæ materialium: materiæ etenim est, formas suas particulariter, & signate recipere: sensuum particulariter, & signate recipere, & per illas species res in particulari cognoscere. At intellectus noster per se particularium simulachra non recipit, neque particulariter intelligit: nisi ope sensus, sed recipit species abstracte representantes in vniuersali, & abstractè intelligit. Ergo non est virtus materialis, & organica sed abstracta, & à materia immunis. Argumentatio Aristotelis consimilis esse videtur rationi ipsius Platonis in Dialogo illo, qui dicitur Phædrus vel de Pulchro, quæ huiuscemodi est.

Quod per se mouetur, semper mouetur, & ita sempiternum existit. Sed omnis anima, scilicet humana per se mouetur idest, libere corpori dominans, non autem, vt animæ brutorum, quæ potius in suis operationibus à corporis

tempe-

temperie ducuntur, igitur omnis anima humana perpetuo ſuis motibus, ſcilicet intellectione & volitione mouetur, & ita eſt immortalis.

Tertia concluſio explanatur. *Cap. XX.*

TErtia concluſio ſic habet anima noſtra intellectiua eſt numero multiplex ſecundum numerum hominum. In hac ſane tum vera, tum recta, ac pia veritate Plato etiam, & Ariſtoteles conueniunt. Plato quidem in Timæo dicit, Animas noſtras à Deo productas eſſe ſecundū numerum Aſtrorum. In Phædone vult, bonorum animas ad cælum redire, & ibi fæliciter viuere; malorum vero ad loca ſub Terra, & ibi puniri. At ſi vna eſſet, vt finxit Auerroes, ſemper eadem manens cum hominibus, qui hic in vita remanent, degeret; Ariſtoteles vero quamquam animæ noſtræ multitudinem nullibi in ſua philoſophia aperte nobis indicet; poteſt nihilominus ex eius doctrina deduci his tribus rationibus: quarum prima ſit hæc. Illa forma quæ materiæ ſenſibili coniungitur, ita vt totam minime contineat; & indiſſolubiliter, numero multiplex eſt, aut eſſe poteſt ſub eadem ſpecie Hæc eſt ipſius in primo de Cælo, vbi quærit. Vtrum Mundus ſit numero unus, aut multiplex, & concludit ipſum eſſe unum numero: propterea quod uniuerſam ſuam materiā occupat indiſſolubiliter. Sed anima humana corpori huic ſenſibili coniungitur, ita ut non occupet uniuerſam materiam; nam anima Eudemij tantum eius corpus occupat, & continet, & anima mea ſolum modo meum & ſic de cæteris. Anima igitur humana eſt multiplicata numero ſecundum numerum corporum humanorum. Secunda argumentatio ſit iſta. Illa omnia, quæ ita apparent in omnibus, aut in multis, ponenda ſunt rationabiliter. Sed omnis alia forma ſiue ſit coniuncta corpori corruptibili, ſiue æterno multiplex numero exiſtit ſecundum numerum corporum,

Authoritas Platonis.

Ex Ariſtotelis ſententia prima ra[tio]

2. Rat[io]

porum. Ergo ita etiam poni ac statui de anima nostra opus est rationabiliter; quæ actus nostri corporis est. Maior est Aristotelis primo Cæli contextu 102. Minor quantum ad formas inferiores cæteras ab omnibus conceditur; & uidemus quod, ut Aristoteles testatur. Si planta, aut lacerta diuidatur, ubi in una planta erat actu una anima, fiunt tot, quot rami abscissi; sic de lacerta. Quantum ad superiores, intelligentiæ apud Aristotelem sunt tot, quot orbes; prima causa non adnumerata, ut 12. Metaphy. ab eodem & ab
3. Ratio. Alexandro concluditur, ac determinatur. Tertia ratio sit hæc. Si intellectus noster esset unus numero in omnibus hominibus, cum in Mundo aliquis homo sciens semper sit: sequetur etiam imperitos, qui eumdem intellectum habent, scientiam habere. quod Thesaurum eos latebit, & addiscere erit reminisci, non autem nouam scientiam capere. quemadmodum ad hæc incommoda ego in publicis disputationibus aliquando quemdam, qui hoc Auerrois figmentum tunc disputationis gratia substinere uolebat, deduxi. Quamobrem firmiter etiam ex Aristotelis sententia, animas nostras esse tot numero & credimus, & demonstratiue scimus; quot orbes humani sunt.

Quarta Conclusio demonstratur. Cap. XXI.

QVarta & penultima conclusio erat hæc. Anima nostra, ob unionem cum hoc corpore, non nihil imperfectionis contrahit, & non nihil impedimenti ad bene perfecteque operandum. Id quod probatur, tum authoritate, tum etiam ratione. authoritate quidem imprimis ipsius Platonis, ut in Phædone, & in Timæo uidere est: In
Authoritas Aristotelis. Phædone dicitur sic. Impedimenta penè innumerabilia corpus præbet propter necessariam eius alimoniam. Præterea morbi nobis hinc incidentes, inuestigationem veritatis impediunt, cupiditatibus, timoribus, multiplicibusq; imaginibus, multis denique nugis nos implet; atq; alijs id genus
pluri-

plurimis, vt verissime dicatur, nihil pensi vmquam, ac veri nobis fermè adferre. In Timæo ab eodem Platone statuitur, neminem sponte esse malum; sed ob prauum corporis habitum, & rudem educationem. quæ sententia ita (vt arbitror) intelligenda est, scilicet neminem ex electione tantū errare; sed etiam ex propensione quadam, ex mala corporis temperie procedente. Insuper authoritate Aristotelis eadem veritas confirmatur. Etenim, quantum ad mores attinet, variantur incitationes ad mutationem temperamenti corporei: vt ipse confitetur primo de Anima contextu 14. qui abundat bile flaua audax est, qui atra timidus. Quantum vero ad intelligentiam spectare videtur. Molles carne apti mente, duri carne. inepti mente, secundo de Anima Contextu 94. Paulus Apostolus, cum stimulum carnis ad peccandum sentiret, appellabat suum corpus, mortis corpus dicens? Infælix homo, quis me liberabit è corpore mortis huius? Ratione vero hoc idem demonstrari potest, quia cum corpus hoc nostrum instrumentum animæ sit; si bene dispositum existat, perfecte illi deseruiet; sin minus perperam; quemadmodum Artifex, vt excellens Pictor ex arte, exempli gratia, Alexandrum Magnum representabit, aut Helenam, si penicillos optimos habeat, sin minus imperfecte. Atque multoties contingit corpora hominum male contemperata esse, ob malum parentum temperamentum, aut loci, aut etiam ex certa astrorum dispositione in Natiuitate vigente. Quamobrem præclare etiam Plotinus à materia omne malum oriri vult; & non minus scientifice, quam vt vere, Magnanimus indignabatur, cum animam rem ita pręclaram, & speculationibus diuinorum idoneam, esse corpori addictam, vt rei imperfectæ, & corruptibili; quod à contemplationibus eam distrahit, perspiciebat. Paulus iterum diuinius de hæc re loquutus est, qui diuiniori amore flagrabat, inquiens. Cupio dissolui, & esse cum Christo. Sed hic opus est primo, nos non latere; ne decipiamur, animam nostram

Authoritas Platonis.

Pauli apostoli authoritas.

ſtram ex eius vnione cum corpore non contrahere impedimenta ad bene operandum, & intelligendum. Vitio namque corporis id nequaquam primo contingit; ſed ob peccatum à primis parentibus commiſſum. quemadmodum Doctores Catholici ex diuinis literis eliciunt, quas Plato, & Ariſtoteles non viderunt; aut ſi viderunt, minime intellexerunt, vt infideles. Secundo animaduertendum eſt temperamentum corporis prauum nos impedire quo ad propenſionem: quia nos ad contrarium propenſos reddit; non quidem cogendo; ſi quidem intellectus, & voluntas cum potentiæ immateriales ſint, non ſubijciuntur per ſe, & proxime cauſis corporeis quemadmodum, & verè, & piè à Diuo Thoma 8. Phyſicorũ, & in ſua ſumma, ſicut & alibi determinatur; cui veritati conformiter Zoroaſter locutus eſt, quando ſuis in ſententijs & præceptis dicat, Ne fatum adaugeas, ideſt ne cauſis naturalibus ordine quodam ſe habentibus, vltra uires animæ materiales, & organicas, inſuper intellectum, & uoluntatem eiſdem ſubijcias. Ita nimirum ueritati conformem, & fidei Ptolomæus illam uulgatam ſententiam protulit. Sapiens dominabitur aſtris. Tertio ſciendũ eſt, homines ſine gratia conſideratos, liberæ eſſe electionis, quo ad actus virtutum moralium, & ciuilium, quippe qui uitijs opponuntur. Sed quo ad actus meritorios æternæ beatitudinis, ac Deo gratos, opus eſt, ut cum libero arbitrio adſit diuina gratia, quæ per Chriſtum Dominum noſtrum nobis largiatur (nobis tamen conſentientibus) ut actiones promere poſſimus meritorias. quemadmodum uerè, & piè nos docent Doctores ſancti, atque Catholici.

2. Animaduerſio.

3. Animaduerſio.

Quinta concluſio de anima probatur. Cap. XXII.

QVinta, & poſtrema concluſio, quam ex naturali Philoſophia Plato, & Ariſtoteles reperierunt, eſt hæc. Anima noſtra, poſtquam à corpore fuerit ſeparata, aut fæliciter

liciter Deum contemplatur, aut infeliciter viuit, idque non minus secundum Naturæ leges quàm diuinas, Si enim Naturæ leges spectemus. in corporibus ipsis primis, ac simplicibus, in supremo loco corpus ipsum cæleste est, velut omniũ præstantissimum. In secundo loco descendendo, ignis elementaris constitutus est, qui aere, & cæteris inferioribus nobilior existit. In tertio est aer. In quarto aqua, terraque, & eadem in infimo loco, & quasi, vt materia, quæ desuper omnem perfectionem recipit, collocata est. Ita namq; ratio, & lex naturæ requirit, vt ex animabus nostris, quæ cum prudentia, iustitia ac sanctitate à corpore caduco separantur, locus illis conueniat, vbi Deus est sapiens iustus, ac sanctus, illoq; sempiterno tempore fruatur. Illis vero quæ impuræ sunt, & vitijs obscuræ, sicut à iustis maximè moribus distant, ita nimirum locus infimus, & impurus, & obscurus eisdem congruit, vbi semper infeliciter viuant, vnàq; torqueantur. Cæterum eorum animæ, qui penitentia ducti sunt ob commissa scelera, sed tamen sine purgatione, & perfecta satisfactione moriuntur, locus purgationis manet: atque ita secundum Naturæ leges Plato Paradisum, Purgatorium, & Infernum confitetur, cum in Phedone, tum in decimo libro de legibus. Aristoteles vero horum trium locorum Animæ non meminit in sua Philosodhia; verumtamen hæc inde deduci possunt. ratione sumpta à Naturæ legibus; quandoquidem ipse animas nostras & remanere post corpus confiteatur, & numero multiplicatas existere, quemadmodum superius demonstratum est. Ita lex diuinæ Iustitiæ secundum catholicam fidem, hæc tria animarum loca ponit, & vlterius limbum Sanctorum Patrum, & limbum puerorum, qui sine baptismo moriuntur. Hæc de veritatibus ad animam nostram per se consideratam & quatenus a Deo est. dicta sint satis.

Ratio cõclusionis.

De anima vt virtutum generibus informari potest, sermo habetur, ac numerus illarum proponitur.
Cap. XXIII.

MOdo de eadem dicendum est, quatenus ipsa omni genere virtutum informari ac perfici potest. At quoniam partes animæ virtutibus exornandæ sunt, aut mente Dei opera ac Deum ipsum contemplamur, & cognoscimus ope sensus, & discursus, aut voluntate in actionibus ad appetitum moderandum ducimur Prudentia, cui, aut deseruit Iustitia, quæ ad appetitum intellectiuum pertinet, idest ad ipsam voluntatem, quam etiam vim electiuam nominat, aut fortitudo affectus, & actus appetitus irascibilis regendo, aut temperantia gratia ipsius appetitus concupiscibilis temperandi. Propterea ex naturali philosophia ostendam nos cum dirigi, tum inflammari ad omnia hæc virtutum genera.

Ex naturali Physiologia ad scientiam contemplatoriam, & præcipue ad sapientiam nos & dirigi, & inflammari. Cap. XXIIII.

QVod autem ex naturali philosophia cum inflammemur, tum dirigamur nunc ostendam. Primum ad scientiam & virtutem contemplatoriam, præsertim ad ipsam sapientiam, quæ in Dei cognitione, & fruitione con-
1. *Ratio* sistit. Cum enim cognouerimus omnia bona, quæ sub luna sunt interitui obnoxia existere, superiora vero perpetua, diuinaque, ad hæc in nobis esse corpus, quod corruptibile est, animam verò sempiternam; merito his terrenis atq; caducis bonis, quantum necessitas postulat, vtemur, & ad supremum inde, sempiternumque bonum cognoscendum, amandum, ac imitandum omnibus, tum internis, tum externis actibus, toto animo conuertemur; scilicet ipso tan-

dem vna cum diuinis mentibus feliciter frui nobis diuina gratia fauente & supernaturalibus adiuti virtutibus, in æternum liceat. Ex naturalium itaque rerum cognitione de recto harum rerum inferiorum vsu admonemur, simul ac ad eundem seruandum accendimur: dein à malis cogitationibus, & operibus, quæ nos remorantur, ac præpediunt, abstrahimur; & ita sapientes efficimur. Namque munera, quæ decent præcipue sapientes, hæc duo præcipue sunt, scilicet recte vti cæteris bonis; quæ vtibilia sunt, & ad Deum fruibile bonum toto animo, atque ardentissimo desiderio adspirare. Secũdo cum nobis per philosophiam naturalem *2. Ratio.* ipsam innotescat quamlibet rem naturalem tunc esse perfectam, vbi perfectam operationem secundum suam propriam formam ædit, vt equus cum uelociter currit, & oculus, cum perfectam præstat uidentibus uisionem, Hinc concludimus hominem, cum ipsæ humana, ac ciuili uita uiuere potest, tunc perfecte, ac feliciter uiuere, quando ita secundum rectam rationem uiuat, nam hoc idem est, quod uiuere secundum uirtutem, & præcipue secundum prudentiam longo tempore. Sicut enim neque unus dies, quo ad essentiam facit pulcherrimum, atque desideratum tempus Veris, neque una hirundo nobis, quod dici solet, certo uer pollicetur, aut ostendit; ita neque felix felicitate actiua re uera aliquis est, aut existimatur, quod bonum tum pulcherrimum, tum iucundissimum est; Si unam tantum actionem secundum uirtutem ædat. Amplius *3. Ratio.* quoniam ad bene agendum non satis est intellectum prudentia esse informatum, sed etiam, Iustitia ipsam uoluntatem, fortitudine irascibilem appetitum, ac temperantia concupiscibilem. Ad Iustitiam itaque perducamur oportet. Iustitia in operibus Naturæ cognita, ut pro formarum præstantia aut maiori, aut minori, materia melius, aut deterius ab agentibus naturalibus à Deo in finem proprium directis, ut sagitta à sagittante, & in corpore nostro quælibet

pars elementa ſimul contemperata & ęqualia continet, non ad pondus, ſed ad iuſtitiam, ideſt non ſecundum arithmeticam æqualitatem, ſed geometricam. Ex his in conceptum, & deſiderium Iuſtitiæ deſtributiuę deuenimus. In cognitionem vero atque amorem iuſtitiæ illius, quę ęqualitate arithmetica utitur, & qua iuſtitia in commutatione utendum eſt, eam in indiuiduis eiuſdem ſpeciei reperientes, ut in omnibus hominibus ea, quę ſpeciei neceſſaria ſunt, adſunt, ut anima cum omnibus facultatibus, & corpus cum omnibus eius partibus. Fortitudinem uero ex naturali philoſophia conſequimur magis quam ex ſola Morali: quia cũ ſciamus corpus noſtrum neceſſario morti obnoxium, ob id, quod materię primę ſit particeps, ac elementorum adinuicem pugnantium mortem minime timemus: & ita ad fortitudinem diſponimur. Tandem cum delectabilia ipſi ſenſui ad conſeruationem corporis faciant, illi mediocriter adhibita, & quæ dolorem adferunt ad deſtructionem huius mortalis corporis tendant, hinc fit, ut moderate quæramus aſſueſcere delectabilibus, & circa fugam dolorem adferentium mediocriter intenti ſumus, ac ita demum ad temperantiam ducimur, & excitamur naturalis philoſophiæ ſubſidijs huiuſmodi.

Ope & ſubſidio mathematicarum in vniuerſali, ad diuinorum cognitionem nos deuenire. Cap. XXV.

CVm itaque ſatis de philoſophię naturalis ueritatibus, & fide Chriſtiana, ſimul ac de bonorum Conſenſu morum dictum ſit, in pręſentia docendi methodus expoſtulare uidetur, ut ad ſecundam philoſophiæ contemplatiuę partẽ accedamus, quę Mathematica dicitur. Hęc porrò, quemadmodum ſuperius explicatum fuit, in plures diſtribuitur partes. At, ut in communi prius omnium Mathematicarũ ſcientiarum utilitates tangam, ad Platonem, atque plotinum,

num, at cęteros platonicos accedo. Hi sanè unanimiter, quatenus ex eorum scriptis colligere licuit, aperte nobis ostendunt. Mathematicas philosophantibus conferre, quatenus adsuescimus harum interuentu considerationum abstractionibus, quamlibet ab animo confictis: siquidem quantitas imaginatione dumtaxat, non autem vt ipsa diducatur à subiecto, scilicet, vt inde demum ad ea, quæ secundum rem abstracta sunt, erigamur. Quemadmodum enim ex maximè tenebricosa domo, ille qui exire voluerit, in ea morari prius debet, in qua mediocre lumen sit, & in lucidissimam subinde transire, sic Iuuenes anteaquàm à naturalibus ad diuina ducantur, in Mathematicis prius exerceri debent, Ita enim fiet, vt à naturali scientia, quæ res naturæ à particulari materia tantum abstrahit, ad Metaphysicam, quæ à Platonicis Dialectica nominatur, quæ scientia diuinarum rerum, & pœnitus à materia separatarum per medias scientias ascendant: quia mathematicæ magnitudines, & numeros, quæ in rebus sensibilibus sunt, non solum absq; particulari, sed etiam absq; subiecto tantisper vniuersali, considerant. Facilius itaque rerum pœnitus separatarum cognitionem capimus, & credimus, Mathematicis disciplinis assueti prius. Si deinde bonum aliud quod nobis hoc philosophiæ contemplatiuæ genus præstat, Ex Aristotele scire volueris, ipse 12. libro Metaphysices capite tertio nos illud edocet, nempe ipsum pulchrum. Mathematicæ enim ordinem, commensurationem, atque fines, seu terminos rerum examussim contemplantur, quæ species pulchri sunt. Si itaque ex pulchritudine rerum, extra Deum existentium, ad diuinam pulchritudinem ascendere volumus, ad id nobis vtique conferent ipsæ Mathematicæ. Proinde falsum dicunt illi, qui has scientias nihil de bono, aut de pulchro docere aiunt. Sed dicet aliquis? Si Mathematica, ad pœnitus separata comprehendenda ipsis philosophantibus conducit, & immediatius quàm naturalis philo-

Subsidij mathematicarum ratio 1.

2. Ratio

1. Dubitatio.

philoſophia, cur eſt, quód ſapientia, & prima philoſophia
1. Dubitatio. non dicitur ab ordine addiſcendi Mathematica, ſed Metaphyſica? Secundo Mathematica abſtrahit à motu; at finem, & bonum motu conſequimur. ergo Mathematicæ de bono minime diſquirunt; ſicut etiam dicitur ab Ariſtotele tertio
1. Solutio Primæ dubitationis. Metaphyſices contextu. 3. Ad primam obiectionem. Si quis cum Platonicis entia Mathematica, ſubſtantias re, & ratione à diuinis, & à naturalibus diſtinctas opinetur; ac ſuſtinere velit, aut dicet diuinorum ſcientiam potiùs Mathematicam dici debere quàm Methaphyſicam, aut ſic appellari potius, quia prius à naturalibus, velut à minus abſtractis exordiendum eſt. Vnde implicitè indicatur ſecundo loco
2. Solutio ad Mathematica entia deueniendum eſſe. Si vero cum Ariſtotele, & reliquis Peripatheticis & cũ veritate ipſa ſtatuamus eaſdem eſſe magnitudines Mathematicas, & naturales quemadmodum in libris Metaphyſicis demonſtratur, tunc facilius prima difficultas tolli poteſt, nempe dicendo, quantitates mathematicas naturalibus rebus inſeruire, & gratia naturalium eſſe conſiderandas. Secundo denominationem fieri à nobiliori & ab eo quod per ſe tale. Et propterea prima philoſophia potius Metaphyſica, quàm Mathematica dici debuit: præterquam quod ſi denominatio ab eo, quod in re prædominatur, multoties fiat, & in multo pluribus naturalis philoſophia primæ eſt vtilis, quam Mathematica, merito hac etiã ratione potius Metaphyſica, quam Mathemati-
Dubitationis ſecundæ ſolutio Alexandri. ca dici debet. Ad ſecundam inſtantiam reſpondet Alexander tertio Metaphyſices loco citato, dicens bonum eſſe duplex, aliud, quod motum terminat, & motu acquiritur, vt bona quæ artifices per artes conſequuntur ſuis artificioſis operationibus, & agentia naturalia motibus ipſorum naturalibus. Huiuſcemodi bonum in Mathematicis, atque in immobilibus eſſe non poteſt. Aliud eſt bonum quod motum non terminat, ſed contemplationem. Iſtud, ad diſtinctionem illius, pulchrum dicitur ab Ariſtotele 13. Metaphyſices

capite 3. Marcus Antonius Zimara ex Auerroris sententia dicit in Mathematicis non esse bonum per se, sed per accidens quatenus bonum quod cōtemplantur quantitatum, est rerum naturalium: At responsio Alexandri, vim argumenti de medio tollit: obiectio etenim fuit. Mathematicas non esse de bono, propterea quod ipsæ à motu abstrahunt; & bonum motu acquiritur. Præterea in diuinis bonum per se reperitur: & nihilominus non terminat motum proprie dictum, sed motum Metaphoricum, scilicet ipsam contemplationem. *Solutio Zimaræ.* *1. Solutio approbatur.*

Arithmeticam ad notitiam omnium formarum, & ad intelligentiam Dei maxime conferre.
Cap. XXVII.

SEquitur modo, vt particularius nonnullas vtilitates cuiuslibet scientiæ Mathematicæ declaremus, & primo ipsius Arithmetices: hæc etenim numerorum scientia existit, principia, atque affectiones ipsorum considerans: numeris vero formæ ipsæ assimilantur, ac definitiones ab Aristotele octauo Metaphysices contextu 9. secundum Alexandri diuisionem; forma vero diuinum quodam est participatione, atque imitatione primo Physicorum 81. Conueniunt autem formæ ac definitiones cum numeris in tribus, quorum primum est, quia quemadmodum numerus diuisibilis est, & ex indiuisibilibus componitur, ita forma ex indiuisibilibus gradibus constat, vt ex generico, & specificis & non in infinitum. Secundum est quemadmodum si numero addas vnam vnitatem aut remoueatur, iam non permanet eadem species numeri, sic si definitæ rei, & essentię aliquis gradus addatur, aut dematur, non remanebit eadem. Tertium est, quia sicut vna species numeri per aliquid est vna, sic fit per aliquid vna, & distincta ab alia erit. Quo pacto autem formas substantiales per similitudines specierum nume-

numerorum intelligemus, numeris ignoratis, circa quos arithmetica versatur? Præterea numerorum scientia in cognitionem Dei, & productionis rerũ nos ducit: nam quemadmodum omnes numerorum species ab vnitate dependẽt, ita omnis numerus specierum substantialium à prima Vnitate substantiali ortum ducit. Verùm numerus de prædicamento quantitatis existit; quemadmodum & species suorum numerorum sunt. At Deus vnitas substantialis, aut potius supersubstantialis est, quemadmodum species rerum substantiæ sunt, & licet numerorum vnitas præter numeros non existat, Deus nihilominus præter speciem, & extra species rerum & substantiarum existit. Ex ijs igitur patet, numerorum cognitionem tum ad notitiã omnium formarum à prima dependentium conferre; cum etiam ad intelligentiam ipsius primę formæ, quæ est Deus benedictus.

Geometriam ad Animæ & Dei, & aliarum formarum cognitionem non parum conducere. Cap. XXVII.

Geometriæ similiter nonnullæ vtilitates sunt, quarum vna secundum Platonicos aliquos est illa, quæ ex prima Euclidis in primo Elementorum demonstratione colligitur. Quemadmodum etenim super linea recta ope duorum circulorum se inter secantium triangulus æquilaterus constituitur; ita in corpore humano, erectę staturæ anima procreatur ope duorum circulorum, videlicet Dei, qui circulo assimilatur, quo ad intellectionem, & ope Cæli, quod circulare est. Dei quidem beneficio, quo ad eius creationem, ope vero Cæli, quia eius motu, & lumine virtus horum inferiorum conseruatur, ac dependet. Anima item nostra quodam pacto ipse triangulo consimilis esse videtur, quia quemadmodum in ipso tres sunt lineæ, ita in anima nostra tres partes, vegetatiua, sensitiua, & intellectiua. Secunda vtilitas Geometricarum cognitionum est, quia quo pacto in eodem

1. Vtilitas geometriæ.

2. Vtilitas.

eodem animali, & in nobis ea pars animę, quæ poſterior eſt ordine compoſitiuo, priores contineat virtute, nō autem actu, diſtinctè declaratur per ſimilitudinem, ſeu exemplum figurarum. Sicuti figuræ priores, vt duo trianguli virtute, & non actu, in tetragono ſunt, vt ab Ariſtotele declaratur ſecundo de Anima contextu 31. Confert præterea Geometria philoſophis, & theologis ſimul ad intelligendum, quo pacto eadem anima re, & quò ad ſubſtantiam ſit actus corporis organici. Quantum ad inferiores facultates, & partim etiam quomodo extrinſeca, & organica exiſtant. Sicut enim circumferentia circuli, quæ linea vna exiſtens circularis, reſpectu ſpatij interni cōcaua eſt, reſpectu externi conuexa; ita anima noſtra vna ſubſtantia eſt, quo ad intellectū quidem, extrinſeca, quo vero ad alias partes, intrinſeca. Hoc admirabili exemplo vtitur Ariſtoteles primo de moribus ad Nichomacum capite vltimo. Quantum ad Deum attinet facilius intelligendum, eadem Geometria multiplicē vſum prę̨ſtat. Imprimis quidem ope exempli Geometrici comprę̨hēdimus, quo pacto intellectio Dei circularis exiſtat. Nā quemadmodum linea circularis ab eo puncto indiuiſibili, à quo exoritur, in illud idem, vt in finem terminatur, ita Dei intellectio ab ipſomet qui indiuiſibilis omnino eſt, ſecundum naturam exoritur, & ſe intelligendo intelligit etiā ſe, vt cauſam vnde omnia procedunt, & vt finis, ad quem omnia tendunt, amore, & deſiderio. A principio communicatum eſt eſſe omnibus & omnia ab illo, vt ab amato, & deſiderato mouentur. Secundo exemplo Geometrico intelligere valemus, tum quo pacto omnia in Deo ſint indiuiſibiliter, & ſub vna natura indiuiſibili, & extra quædam diuiſibilia ſint, & quędam indiuiſibilia: tum etiam quomodo idem met Deus, qui indiuiſibilis eſt, & diuiſibilia, & indiuiſibilia intelligat. Nam ſicut in circulo ab vno centro indiuiſibili lineæ omnes procedunt diuiſibiles, atque etiam puncta indiuiſibilia harum linearum, ita Deus, qui indiuiſibi-

3. Vtilitas. *4. Vtilitas.* *4. Vtilitas.*

lis est diuisibilia, & materialia produxit, atque etiam indiuisibilia, & immaterialia, à quibus tamquam Dei ministris materialia reguntur, & quemadmodum si centrum circuli se ipsum intelligeret, indiuisibili sua natura considerata, vt causa, & materialium, & immaterialium, nec in intelligendo aut se ipsum, aut alia à rebus externis, vt nos dependeret.

6. Vtilitas. Demum ex definitione corporis, circa quod stereometria versatur, quod in habendo tres dimensiones perfectum est; Primam, quæ longitudo est; mediam, & hæc est latitudo, & vltimam, quæ profunditas nominatur, intelligimus rerum perfectionem in tribus consistere, in principio scilicet, medio, & fine. Hinc fit, vt intelligamus in Deo optimo, & perfectissimo tria existere admirabiliter, videlicet Omnipotentiam, Summam sapientiam, ac bonitatem. Merito bonitatis cæteris aliquam bonitatis partem elargiri voluit. Beneficio sapientiæ ordine quodam omnia rite disponere sciuit. Postremo per omnipotentiam omnia, & bona, & bene instituta in lucem prodidit. Ob omnipotentiam magnopere timendus, ob maximam sapientiam præcæteris venerandus, atque admirandus, ob immensam bonitatem ardentissimo amore illi quilibet coniungi debet.

Vnius astronomiæ subsidio nos ad intelligenda catholica plura adspirare. Cap. XXVIII.

TErtio loco de astronomię vtilitatibus dicendum est, & imprimis. Si Cæli enarrant gloriam Dei, id faciunt vt cogniti.

1. Vtilitas. Cognoscuntur vero ope astronomiæ. ergo Astronomia gloriam, quam Cęli enarrant, interpretatur.

2. Vtilitas. Secundo festorum ordo sanctæ Ecclesiæ pendet ex litteræ dominicalis Aurei numeri, & aliorũ huiuscemodi notitia est astronomica.

3. Vtilitas. Tertio quo pacto sanctissime, ac Beatissime Pater inter alia præclarissima opera sua Gregorius xiij. hoc etiã agere potuisset, quod fuit à Mense Octobris remouere dies natura-

les

les decem, vt festum Paschatis resurrectionis Domini nostri Iesu Christi: Festum Natalis eiusdem. Festum Annunciationis Virginis: Natiuitas sancti Ioannis; ita solemnitates aliæ Beatæ Virginis, sanctorumque Apostolorum, in diebus conuenientibus eueniant, cuius oppositum prius accidebat? Quo pacto inquam hæc correctio fieri potuisset, nisi auxilio Astronomiæ.

Scientiam harmonicam nos ad diuinam pietatem excitere. Cap. XXIX.

QVarto scientia harmonica, quæ proportiones numerorum in vocibus, & sonis contemplatur, præterquã quod ab ea dependent Musicæ partes, quarum illa, quæ Dorica ab Aristotele, & Platone dicebatur, nos ad virtutes prouocat, & præsertim ad diuinam pietatem, qualis illa est, qua modo Ecclesia vtitur; verum etiam nos admonet propterea Deum harmonicis vocibus & sonis laudandum, & colendum esse hac alia ratione, vt testificemur omnibus omnia à Deo harmonicis rationibus procreata fuisse; vt tum pulchritudine diuina participarent, tum etiam, vt ex delectatione admirabili facturarum Dei ad diuinam pulchritudinem cognoscendam, & fruendam admirabilibus voluptatibus, & cognitione, & desiderio promoueremur. Hoc fortè Plotinus intellexit, cum inquit; vnam præcæteris esse viam, & medium ad separata ascendendi, ipsam videlicet Musicam. Horum finium gratia Diuinus, ac Regius Propheta dicebat. Laudate eum in sono Tubę. Laudate eum in Psalterio, & cithara. Quod vero res Vniuersi harmonicis rationibus numerorum fabricatę fuerint; præter rationem adductam ex fine cuius causa accepta est, hac alia confirmari potest: quia si formæ accidentales vt colores, sapores, & odores, cum optime se habent, & valde sensibus placent, ex illarum causis harmonice permixtis resultant. quemadmodum in libro de sensu, & sensibilibus

Harmo[nicis ra]tionibus res vni[uersi à] Deo cre[a]tas esse. 1. Ratio

2. Ratio

Aristoteles confitetur: quanto magis formæ ipsæ substantiales in materia harmonice disposita sunt; & illa harmonia
3. *Ratio.* cum tollitur à materia derelinquuntur? Et si quælibet forma substantialis, & eius corpus harmonia quadam à Deo mediantibus causis naturalibus coniunguntur, quanto magis omnes formæ, & species simili ratione harmonica Vniuersum ipsum constituunt, ut optimum omnium rerum productarum existat, optimi, & simplicissimi testimonium?

Ope perspectiuæ quam plurium veritatum diuinarum nos cognitionem acquirere.
Cap. XXX.

POstremo perspectiua etiã ipsa diuinis ueritatibus conferre uidetur, primo; quia ex triplici modo uidendi, obie-
1. *Vtilitas.* ctum uidelicet; aut linea recta, ut ea uidentur, quæ per idem medium actu illuminatum, & perspicuum ante nos existentia intuemur; aut reflexa, ut cum nos ipsos, aut alia in speculo uidemus; aut linea fracta, ut cum baculum partim in aqua existit, & partim extra aquam; quod fractum, seu inclinatum apparet, in conceptum uenimus triplicis uisionis intellectualis, qua nos, ut Deum uidere possumus, manu ducimur. Nam aut intellectione directa, & clara, ut in Patria; aut per speculum, in enigmate, idest per cognitionem Creaturarum obscura, & phantasmataria (ut ita loquar) pia, ac uera nihilominus; aut obscura, & aliqua ex parte falsa, qualis fuit intellectio illa qua Gentiles Deum intellexerunt diuersis medijs, suppositionibus interdum falsis utentes. Ergo quatenus à Perspectiua ratio reddetur horum modorum uidendi obiectum sensibile, eatenus admonemur à Theologis, omnium modorum uidendi Deum intelligibiliter assignari posse. Secundo principijs, & rationibus Per-
2. *Vtilitas.* spectiuæ naturalis utitur, cum de Iride loquitur, cuius meminit diuina scriptura, dicens. Iridis apparitionem indiciũ

esse pacti à Deo seruandi cum hominibus, quod fuerat uolle amplius diluuio vniuersali delere homines, & viuentia Terræ, qui Iris mystice, vt dicunt Theologi, Christum nobis significat, in quo tres sunt substantiæ, hoc est diuinitas, anima humana, & corpus humanum, quemadmodum in Iride tres existunt circuli diuersorum cælorum. Et quemadmodum Iris à visibili sole pendet, ita vnio illa trium naturarum ope diuini solis facta est; & quemadmodum rationibus partim philosopho naturali cognitis, iris, vt naturalis effectus dignoscitur, & partim rationibus perspectiuæ vt idem iris à lineis visualibus, & radiosis dependet; ita nimirum illa vnio super naturalis, & super perspectiua à solo Deo intelligitur, & deinceps ab illis, quibus à Deo lumine gratiæ reuelatur. Similitudine Iridis qui vnus est, & triplex à nonnullis philosophis, & catholicis simul ali quo modo mysterium Dei, vt ipse est vnus, & trinus, innuitur, quod præ cæteris facit Dantes Aldigherius in suo magno Poemate Chomico in tertia parte in fine.

Iridis apparitio cuius rei signũ sit

Nomine Iridis Christũ intelligere scripturam.

Diuinam philosophiam præcæteris philosophiæ partibus, ad Deum ipsum nos adducere atque promouere. Cap. XXXI.

SEd accedamus iam ad tertiam philosophiæ partem, quæ vt omnium aliarum princeps, ac Regina existit, ita Catholicæ doctrinæ præstantiori, ac eminentiori modo inseruit. Hac etenim scimus, in primis Deum intelligentem esse, propterea quod, cum prestantissimum omnium principium existat, si intellectio, quæ omnium operationum optima est, illi non conueniret, neq; aliqua alia vtique illi competeret, & ita ens pœnitus ociosum esset. Secundum eandem totam eius substantiam intellectualem esse, & non ratione alicuius partis, vt nos: alioquin Deus non erit omnino & pœnitus optimus, sed secũdum quid, ratione partis si intelligen-

1. Vtilitas.

2. Vtilitas.

ligentis, ut nos. Tertio, in seipsum intelligendo beatum esse, non autem in aliqua re externa: tum quia aliquid Deo præstantius foret: Tum etiam quia in Deo esset compositio ipsiusmet Dei intelligentis, & obiecti intelligibilis, & beatifici. At in Deo nulla est compositio, neque secundum Philosophos, neque secundum Catholicam, ac firmissimam veritatem. Tertiò Deus perpetuo vita viuit beata, simul cum admirabili voluptate. Probatur vtraque pars huius conclusionis, & primo quod perpetuo: tum quia si nos hic qui cum corpore mortali sumus, aliquando, & imperfecte Deum intelligimus, multo magis ipse qui est æternus, & longe omnium intellectuum perfectissimus & in sui intellectione sua consistit beatitudo, perpetuo in se ipso beatus est. Secundo vero, quod eius intellectioni beatificæ admirabilis coniuncta sit delectatio: quia si in nobis operatio quanto perfectior, eo etiam delectabilior est, vt præterita beneficio memoriæ, vt præsens, si rei particularis ob sensum; si futura, ob vim sperandi, in futurū ita operare; quanto magis intellectio, qua Deus se ipsum intelligit: quæ omnium operationum optima est cum admirabili, cogitationē omnem excedente, erit voluptate? Postremo Deus vnus est princeps uniuersi: Nam multorum principatus nihil aliud est, quam confusio, & ordinis perturbatio, & res malè gubernantur. Sphærarum uero cælestium motores sunt, & ipsi quidem Dij, sed participatione, & uoluntate à primo, eodemque beatissimo intellectu pendent, ut Aristoteles, & Alexander xij. Metaphysices in fine determinant. Hucusq; igitur ex causa efficiente primā philosophiam ortum duxisse docuimus, & ad nos eam aduenisse, cum catholicis ueritatibus consentire, demonstratum est, idq; tum ex ea, quam Philosophia definitionem sibi tribuit, tum etiam ex multiplici eius utilitate in communi, & secundum quamlibet eius partem clare deduximus.

.Vtili- u. — *lt. vtili u.* — *tilogus ctorum* — 2

Calum-

Calumniarum numerus recensetur in quibus Philosophia à theologia dissentiens prædicatur?
Cap. XXXII.

REstat modo, ut ipsam à nonnullis ex grauioribus calumnijs defendamus, atq; pro uirili facultate uindicemus. Id porro commode præstabitur illis prius enarratis, ac in medium adductis, ex quarum amotione rerum facile erit unicuique tum pio, tum perito Philosophanti reliquas tollere, qualis, inter cæteros Doctissimos, atque summe catholicos uiros, unus est Andreas Camutius, Vir non minus morum probitate, ac diuina pietate singularis, atque admirabilis, quam ob multam omnium facultatum eruditionem excellentissimus. Calumniæ itaque, quibus Philosophia uitio potius, & ignorantia praue philosophantium, quam sui ipsius, quæ rebus & Deo conformatur, calumniæ inquam, quibus obnoxia uisitur Philosophia, triplicis generis esse uidentur, aut etenim philosophiæ obijcitur quod malè, atque impiè de Deo statuat, aut de Angelis, ac Dæmonibus, aut de anima nostra.

Prima calumnia ad Deum attinens proponitur, & suis rationibus munitur? Cap. XXXIII.

QVantum ad Deum attinet, primus Philosophiæ error esse videtur de scientia Dei. xij. enim Metaphysices Aristoteles & eius Commentator Auerroes statuere videntur, Deũ nihil intelligere extra se ipsum: quia cum alia præter Deum, si cum ipso conferantur, vilia existant; & prout res nobilior aut ignobilior est, ita etiam ipsa eiusdem rei sciẽtia, quando res mensuræ scientiæ sunt: ergo Dei scientia vilesceret. Præterea si Deus omnia intelligeret, aut eius scientia mutaretur de veritate in falsitatẽ, rebus ipsis mutatis: vt de scientia nostra cum singularibus applicatur, euenire experimur, aut cuncta ex necessitate essent, & sic à rebus in-

1. Rati[o]

2. Rati[o]

inferioribus contingentia tollerentur, & à nobis libera electio; ita ut ſi Deus ſciat cras in utero mulieris, uel brutalis fæminæ, hominem, uel brutum procreari debere, non poterit non procreari. Et ſi ſciat, Thomam Cornacchinum, exempli gratia. Medicum prętantiſſimum cras lecturum eſſe, non poterit ipſe non legere? Sed hæc falſa, & abſurda ſunt. Falſa quidem: quoniam agentia impediri poſſunt quominus effectum intentum conſequantur, & nos liberæ electionis ſumus. ut patet exemplo continentis hominis, in quo ratio cum appetitu ſenſitiuo pugnat, & tandem uincit. In incontinente uero è conuerſo appetitus uincit & ratio ſuperatur. Abſurda uero ſunt: propterea quod uniuerſum, ut ſit omnino perfectum in teſtimonium ſummæ, & diuinæ bonitatis, opus eſt, ut omne genus rerum contineat; æterna in futurum, ut Angeli, & orbes cæleſtes ſunt; inferiora, quæ eſſe, & non eſſe poſſunt; & hominem qui partim immortalis exiſtat quantum ad animam, & mortalis quantum ad corpus. Et quemadmodum inferiora, & ignobiliora ipſo homine libera electione carent; Deus uero liber, ſed peccare non poteſt; homo liber, ſed poteſt peccare, ſicut etiam Angeli peccare potuerunt. Quare ne falſa, aut abſurda cogamur confiteri, melius eſt (dicunt philoſophantes nonnulli, concludere) Deum ſolum ſe ipſum intelligere. Tertio eandem, tum falſam, tum impiam opinionem hac argumentatione in addiſcentium mẽtibus adligare contendunt, quemadmodum ſtatuæ Dedali mobiles funibus adligabantur: ut permanerent. Aiunt etenim. Si Deus præter ſe ipſum etiam alia intelligit, aut in uniuerſali, aut in ſingulari, aut utroque modo. Sed nullo pacto Deo conuenit alia à ſe ipſo intelligere. Ergo alia pœnitus ignorat. Neque enim in uniuerſali tantum: quia cum cognitione rerum in uniuerſali coire poteſt ignorantia particularium. Contingit etenim, me ſcire omnem dualitatem eſſe parem, & ignorare aliquam eſſe parem, puta duos nummos in manu ſocij abſconditos, primo

3. Ratio.

de Ar-

de Arte demonstrandi contextu tertio, & quarto, & ita cum Dei scientia ignorantia etiam coincidere posset. Neq; secundo Deus res in singulari cognoscit quoniam hoc est proprium virtutis sensitiuæ, & organicæ, hoc est materialis. Atque Deus purus est intellectus. Neq; tertio modo videlicet, in vniuersali, & particulari simul Deus res dignoscere potest. Namque cognitio fit per speciem sine materia, in singulari quidem per speciem rerum repræsenratiuam in singulari; in vniuersali vero per speciem intelligibilem, quæ res vniuersaliter repręsentant, & tunc aut istæ species ab æterno in intellectu Dei sunt, aut de nouo, vt in nobis, a rebus acceptæ. Sed nullo modo ex ijs dici potest, ergo Deus nullo pacto alia præter se ipsum intelligit. Neq; enim potest dici in Deo esse species & conceptus ab æterno, propterea quod ita Deus res composita foret ex natura intellectuali, vt potentia: & ex illis speciebus spiritualibus, vt ex actibus, & ita haberet partem minus pręstantem, & magis præstantem, neque omnino simplex, & optimum ens existeret. Neque secundo modo asserendum est Deum a rebus species suscipere, quibus res ipsas dignoscat, vt nos: alioquin in cognoscendo a rebus dependeret. Et quantum ad cognitionẽ intellectiuam opus haberet alio intellectu, qui agens, & opifex exesteret specierum intelligibilium. Ad hæc, quàm agens, præstantius patiente sit, daretur aliquod Deo præstantius, quod etiam animo fingi minimè potest. Siue igitur Deus ex parte sui consideratur, siue ex parte rerum, siue ex parte modorum cognoscẽdi videtur nulla ratione fieri posse, vt Deus alia a se ipso intelligat.

Validissimis rationibus calumniæ falsitas probatur & ex Aristotele, & ex Platone petitis.
Cap. XXXIIII.

VErum, vt ab hac calumnia Philosophia liberetur, opus est primo eam in principibus Philosophorum contemplari,

plari, in Platone videlicet, ac Aristotele, ex quibus oppositum elicitur. Deinde argumentationibus in contrarium adductis faciendum est satis. Quantum ad Platonem attinet ipse confitetur x. de legibus Deos omnia cognoscere, nihilque eos effugere posse eorum, quæ aut sensu, aut intellectu percipiuntur a nobis, nec obstat si dicatur Platonem eo in loco tamquam legalem philosophum verba fecisse, ut populis persuadendo uidelicet huiuscemodi sententiam ipsi promptiores forent ad leges obseruādas timore diuinæ Prodentiæ, & Iustitiæ, sed re uera Platonem eundem ita non sensisse, non ualet inquam, non ualet hæc impiorum euasio, siue fuga turpis, propterea quod si Deus rerum omnium secundum Platonem opifex est, & recta ratione res fabricatæ sunt, sicut artificiosa ab excellenti Artifice, ergo mediante illarum scientia, nam alioquin, aut praue se haberent, aut casu, & fortuna ita essent. At casus est causa per accidens atque fortuna quæ causas per se præsupponunt nempe naturam, & intellectum. Ergo primum a natura, vel ab intellectu. Non a natura, quod hæc ab intellectu dirigatur. Igitur ab intellectu Dei sciente rerum rationes. Quantum uero ad Aristotelem attinet ipse imprimis pro incoueniēti habet aduersus Empedoclem primo de Anima, Deum pauciora intelligere, quam nos intelligamus. Secundo si Deus ex Aristotelis sententia se ipsum intelligit aut se ipsum tantum, ut Deus, aut ut causam primam omnium efficientem, formalem, & finalem. Si primo modo, ergo imperfecte se intelligit. Si etiam secundo modo, igitur in relatione ad causata, & sic intelligens unum relatiuorum intelligit & aliud. Ergo etiā alia Deus ipse intelligit. Tertio xij. Metaphys. contextu xxxx. secundum Alexandri diuisionem. Bonum Vniuersi duplex est, quemadmodum, & bonum ipsius exercitus: Huius etenim bonum unum est ipse Dux, aliud est ordo, qui ab ordine in animo Ducis existente dependet. Ita nimirum uniuersi bonum est ipse Deus & ordo qui ab ordi-

ne

ne intelligibiliter in Deo regitur. Si ergo ſecundum Ariſtotelem in Deo eſt ordo intelligibiliter, & ordo eſt rerum ordinabiliũ ordo, ſequitur quod modò intelligibili etiam res ipſę in eo exiſtant. At quia dicent hic haber, i Deum ſolum, nempe res vniuerſabiter intelligere, propteтea oſtẽdo ipſum etiã ſingulares res cognoſcere, quia Deus cũ ſit maxime in actu, cuiuſmodi etiam ſcientia ſingularium eſt; propterea Deus potius in ſingulari res cognoſcit. vt hac ratione concludit Auerroes in ſexta diſputatione aduerſus Algazelem, dicens, ſcientiam Dei magis eſſe ſimilem ſcientiæ indiuiduali quam ſcientiæ vniuerſali, quod etiam operationi Dei erga hæc cõgruit. Cum enim operatio eius circa ſingularia ſit, vt ſingularis circulatio, & illuminatio, & conſeruatio etiam rerum ſingularium, & omnia hęc recte ſe habeant, ſequitur quod a cognoſcente Deo ſint. Itaque ſub quacunque ratione Deus ſpectetur ipſe omnia cognoſcere conuenit.

Detractorum & calumniantium rationibus radicitus euelluntur ac diſſoluuntur. Cap. XXXV.

MOdo conſequens eſt vt rationibus in contrariũ adductis reſpondeatur. Ad primam itaque dicatur, ſcientiã Dei præ cæteris a noſtra differre, quia noſtra eſt cauſata a rebus, ſcientia vero Dei minime, ſed ipſa rerum cauſa eſt, ac dum ſe ipſo intelligente intelligit eius entitatem, & bonitatem ſub diuerſis quoque gradibus poteſt alijs communicari clarius, & obſcurius, & ita cum ſcientia Dei non pendeat vt noſtra a rebus, propterea non vileſcit. Ariſtoteles igitur non negabat Deum alia intelligere, ſed modum ſcilicet, non vt nos. Ad ſecundam eſt dicendum, imprimis ſcientiam & præſcientiam Dei non imponere neceſſitatem rebus futuris; quemadmodum enim homo in Turri exiſtens præuidet hominem euntem in deſertum a latronibus occidendum, cum alioqui non cogat illum illuc proficiſci. Quin imo ſe dum

ille in desertum tendit, reuerteretur ad locum, vnde discessit idem existens in Turri præuideret eumdem saluari, neqꝫ ob hoc cogeret, ipsum regredi, & saluari. Secundo respondendo ad vim argumenti, dico rerum necessitatem duplicē esse posse, alteram simpliciter, & absolute, quæ rebus competit ex illarum principijs necessarijs, ac ita necessario propriæ affectiones, a principijs res subiectas constituentibus fluunt, vt aptitudo ad ridendum in homine ab anima rationali, & hinnibilitas ab anima equi. Alia est necessitas conditionalis, & ex suppositione, vt si canis currit necessario mouetur, & cum hac necessitate copulatur etiam contingentia, aut libertas. Sanè primo modo Deus necessitatem rebus minime imponit quando minime sit principium rei compositæ constitutiuum. At qui secundo modo necessitatem imponit, & ita si supponitur Deum præscire cum determinatione, filium alicui esse procreandum in vtero matris, necessario procreabitur. Sed si potest impediri procreatio etiam istud cognoscitur a Deo: ita vt ipse intelligat necessario futura, tamquā necessario eueniētia, & contingentia, vt cōtingenter. Quod si dicant aduersarij hac solutione nō capimus quo pacto alterum saltē ex ijs absurdum non sequatur, scilicet, aut scientiā Dei esse mutabilem, aut tolli a rebus contingentiam, & a nobis liberam electionem. Respondendum est, quod si ex hoc inferant. Ergo Deus alia minime intelligit, non tantum impie loquuntur, verum etiam falsa turpiter effutiunt, quemadmodum superius demonstratum fuit a me, tum authoritatibus Platonis, & Aristotelis, & Auerrois, tum etiam rationibus. Sin autem id dicant, imbecillitatem humani ingenij, & humanæ sapiētiæ confitentes, verè profecto, & modeste, loquuntur. Plurima sunt enim apud nos quorum causam numquam cognoscere, nec reddere vllus ex Philosophantibus potuit, puta qui magnes ferrum trahat, Torpedo manum stupore afficiat, Scamonea bilem ducat, & aliorum huiuscemodi, quæ apud nos sunt & sensi-

bus

bus vnde ortum ducit omnis nostra humana cognitio exposita sint. Quanto minus itaque diuinarum cognitionem assequi possumus. Pręterea si pueri cogitationes, & discursus hominum adultorũ circa agibilia, minime percipiunt & rationes, neque homines imperiti discursus sapientum & eruditorum, tanto minus hi cogitationes Dei, & quo pacto Deus res intelligat intelligere poterũt cum longe magis sapiẽs a Deo, quo ad præstantiam intelligentiæ distent, quàm puer a viro, & quàm vir imperitus a perito. Ad tertium, & vltimum argumentum, cum dicebatur. Si Deus alia a se ipso intelligeret, aut vniuersaliter, aut singulariter, imprimis dico cum Auerroe loco superius citato in sexta disputatione in Deo esse numerum scibilium, & scientiam Dei numerum scibilium continere, sed longe aliter quàm scientia, quę in anima nostra est. Scientia etenim humana dupliciter est multiplicata vno modo secundum numerum scibilium in phantasia existentium quibus res singulariter cognoscuntur, alio pacto secundum numerum specierum intelligibiliũ in intellectu potestatis, quibus speciebus vniuersalia in multis intelligere possumus. At scientia Dei neutro modo ex ijs numerum scibilium continet, sed ibi est numeratio quam compræhendere non potest intellectus noster, nisi intellectus noster idem esset cum intellectu diuino, quod est falsum, & impossibile quemadmodum dictum est ibi ab Auerroe. Secundo ad vim argumenti dicendum in eo vitiũ esse in diuidendo propterea quod res a Deo neutro modo eminentiori tamen cognoscuntur, quam per species sensibilium: Quare concludit argumentatio, cum in ea ab insufficienti partium enumeratione procedatur. Theologi etiam dicunt, in Deo esse rerum omnium Ideas, seu rationes, aut exemplaria: non quidem, vt species re, & ratione distinctas ab inuicem, & ab essentia Dei, cum Deum actum purum sicuti, & philosophi esse statuant. Sed modo quodam eminentissimo, & inexplicabili: quatenus Deus se ipsum

ſum intelligit in relatione ad alia intelligendo ſuam diuinã eſſentiam, & ſic diuina eſſentia rationem Ideæ habet, non autem vt eadem diuina eſſentia ad ipſum Deum refertur quemadmodum vere, ac piè determinatum eſt à Diuo Thoma in prima parte ſummę in quæſtione xv. articulo primo, & exquiſitiſſime huiuſcemodi veritas ibidem defenditur ab ipſo Thoma, & Caetano atque exponitur.

Secunda calumnia in medium adducitur et ſimul atque rationibus fulcitur. Cap. XXXVI.

SEcunda calumnia quæ philoſophiæ aſcribitur eſt hæc, quod eius ſectatores negent, res à Deo ex nihilo fuiſſe productas. Plato etenim in Timæo aſſerit Deum ex inordinatione ad ordinem res ipſas reduxiſſe. Et ita ſupponit res confuſo modo, & inordinate ab æterno fuiſſe, non autem ex nihilo genitas. Ariſtoteles vero primo Phyſicorum contextu xxxiiij. inquit omnes naturales philoſophos in hac ſententia conuenire, quod ex non ente, ideſt ex nihilo nihil fiat, & inferius tum rationibus ducentibus ad inconuenientia, tum rationibus directe concludentibus in omni re quæ fit prærequiri materiam demonſtrat. Confirmatur etiam, quia omne quod producendum eſt, aut motu fit, aut generatione quæ motum præſupponit. Motu quidem alterationis circa aliquod vnum ex tribus elementis ſecundum raritatem, & denſitatem, aut circa aliquod medium inter aerem, & aquam, aut inter aerem, & ignem, vt circa vaporem fiebant res ſecundũ Phyſicos primæ ſectæ. Thales etenim Mileſius omnia compoſita naturalia ex aqua denſata, aut rarefacta fieri exiſtimabat, ita vt ſi quis ipſum interrogaſſet, quid eſt terra aut os aut lapis, reſpondiſſet eſſe aquam magis denſatam. Diogenes ex aere rarefacto vel denſato. Heraclitus ex igne ſimiliter denſiori, aut rariori facto. Sic qui vaporem ponebat ex ipſo ſimiliter res fieri

credidit. Inter hos etiam connumeratur Plato ab Aristotele primo Physicorũ xxxij. nisi quod illi duo principia formalia ponebant rarum, & densum, & vnum loco materiæ: Plato vero è conuerso videtur ponere duo ex parte materiæ, cũ eam duplici nomine appellaret magnum, & paruum, & vnum ex parte formæ. Secundum vero Physicos secundæ sectæ, composita ex pluribus principijs componebantur, quę, aut numero finita erant, vt apud Empedoclem quatuor vocata Elementa, scilicet Ignis, Aer, Aqua, & Terra, vt materialia. Agentia autem dixit esse amicitiam, & litem, illa quidem congregando huiuscemodi Elementa ea confundebat, & fiebat Chaos. Si vero lis vincebat amicitiam. Separabantur ab inuicem, & constituebatur Mundus quò ad partes maiores, & simplices, ex quarum particulis amicitia illas confundente & cum temperamento fiebant mixta, & dominante lite destruebantur. Aut principia erant ita plura, vt essent numero infinita, quæ aut erant eiusdem substantiæ, & indiuisibilia corpuscula per vacuum volitantia, & casu ad constitutionem compositi concurrebant solum differentia figura ordine & situ, quæ fuit opinio Democriti Leucippi, Epicuri, & Lucretij. Aut erant numero, infinita, & in natura differentia scilicet infinitæ partes similares olim in quodam Chaos simul permixtæ, & deinde ab intellectu diuino ex illo Chaos segregabãtur, & congerie simul iungebantur vt partes ossis cum osse, partes carnis cũ carne, & ita fiebant partes similares. Deinceps ex ijs ab eodem intellectu congregatis fiebant mixta organica, vt corpora plantarum sunt, animalium, & hominis. Demum ex Aristotelis, & aliorum Peripateticæ, & tertiæ sectæ opinione res fiunt generatione, cui annectitur motus alterationis, per quam materia ad nouam formam disponitur. Cum igitur omne quod fit, motu fiat, aut non sine motu & motus sit actus entis mobilis, & inter contraria, quæ etiam in subiecto recipiuntur, inde consequitur, quomodocunq;

res

res fiant, ex materia præexiſtente fieri, non autem ex nihilo.

Iaciuntur fundamenta tria quibus acriter detractorum calumniæ pro explodantur, & omnia ex nihilo creata fuiſſe quomodo intelligendum ſit exponitur. Cap. XXXVII.

VT philoſophia ab huiuſcemodi maximo errore purgetur, imprimis propono hanc diſtinctionem generationis rerum de nō eſſe ad eſſe. alia ſine motu eſt, & à Simplicio octauo Phyſicorum generatio non temporanea dicitur, propterea quod, cum ſine motu ſit, qui tempore menſuratur, etiam ſine tempore eſt. Hæc eadem ab alijs nonnullis ſimplex rerum emanatio appellatur, & a Theologis noſtris creatio, quæ rerum ex nihilo productio eſt. Alia eſt generatio illi oppoſita, quæ ab eodem Simplicio temporanea dicitur, quia cum motu eſt, qui tempore menſuratur. Secundum Platonem, & Ariſtotelem agens primum generatione nō temperanea omnia produxit, ſed ab æterno, quemadmodum ex horum maximorum Philoſophorum ſententia Simplicius, ac Diuus Thomas firmiter tenent, & vt inferius rationibus, hoc idem a me demonſtrabitur. Secundo vero modo generatione temporanea res ingenitæ omnino ſunt; licet quoad has inferiores, & ab agentibus ſecundis poſt Deum quotidie fiant, vt ſaltem in vniuerſali ſeruentur. Secundo igitur modo negant naturales philoſophi omnes ex nihilo ab agentibus ſecundis, & modo naturæ, quæ principium motus eſt, res produci. Deinceps id exponere oportet, in quo ſenſu cum quæritur, ſi aliquid ex nihilo fieri poſſit, ſecundum Philoſophorum ſententiam, id intelligi debeat, & duobus quidem modis intelligi poſſe dicendum eſt. Vno pacto ſic quod illa dictio, ex omne genus cauſæ ſignificet, & ita erit ſenſus; aliquid ex nulla cauſa fit. Si hoc pacto intelligatur falſum, ac impoſſibile exiſtit. Quis

enim

enim animo capere potest res, prius nullo modo existentes, per se ipsas de nihilo ad aliquid deductas esse. Secundo aut. ex nihilo, solum causam materialem denotat idest ex nulla materia, & istud rursus dupliciter exponi potest, aut respe-ctu omnium creaturarum, sic, vt ex nulla materia constent, id quod de materialibus falsum est. De immaterialibus, vt de intelligentijs, & anima nostra verum existit. Hæc etenim omnia a Deo ex nihilo creata, vel nulla in eis existente materia fuerunt. At materialia ex nihilo facta dicuntur esse, quia prius materia creata fuit, quæ in illorum compositionem simul cum forma substantiali remanent, vt primo Physicorum lxiiij. ab Aristotele demonstratur. Tertia suppositio sit hæc, res a Deo creari, a se ipso inquam tantum verum est, sed a se ipso, vt simul cum alijs agentibus operatur, falsum, & impossibile est. Vtraq; pars huius distinctionis ex mox dicendis apparebit. Imprimis itaq; authoritatibus, secundo rationibus ostendo, omnia a Deo creata fuisse. Prima authoritas in primo Topicorum continetur, vbi Aristoteles, exemplum adducens problematis, quod pro vtraq; parte substineri potest, dicit. Vt vtrum Mundus æternus, & ingenitus sit, aut non æternus, sed genitus: Nam si argumenta a definitione motus propriæ dicti petantur, qui generatione temporaneæ connectitur, ita teneri poterit, nempè Mundum non fuisse genitum; nec futurum corruptibilem corruptione, quæ motum secum habet, vt arguit Aristoteles octauo Physicorum, & primo Cæli. Si vero argumenta a generatione non temporanea accipiantur, ita Mundus genitus a Deo est, & in nihilum verti posset. Secunda authoritas est in primo de Cælo, & est contextu 100. vbi inquit Philosophus, a primo communicatum est esse, & viuere omnibus, ijs quidem clarius, ijs autem obscurius. At qui communicare esse, est gignere; quemadmodum habere esse aliunde, generari existit, & si omnibus, ergo etiam Intelligentijs quæ, cum ex nulla materia constent, ex nihilo sint o-

Terti[a] suppositio.

portet. Eadem ratione porro, si omnibus, etiam ipsi materiæ primæ conueniat id, necessarium est, alioquin materiæ esset materia, & sic in infinitum.

Rationibus validissimis confirmatur à Deo omnia fuisse ex Nihilo creata.
Cap. XXXVIII.

QVod ad rationes autem attinet, sicut motus, & mutatio cum tempore actus mobilis, aut mobile est, a motore existit tertio Physicorum, ita si creatio datur, est actus. eritq; in rebus creandis, vt creandæ a Creatore. Proinde argumentabor tum a Creatione, tum a Creaturis, tum ab ipso Creatore Deo, vt omnino, & penitus ab ipso Deo omnia fuisse creata, non solum secundum catholicam veritatē ostendam, verum etiam ex Aristotelis sententia. Primo itaq; *Ratio.* ratiocinor, argumento accepto ab ipsa creatione. Si datur creatio apud nos, quæ ab agētibus istis fiat per similitudinē, datur etiam creatio rerum ab agente primo, sed antecedens verum est, ergo, & consequens verum vtiq; erit. Quod autē creatio apud nos per similitudinem detur, ostendo: quia formæ materiales, quæ de potentia materiæ ab agentibus de non esse ad esse deducuntur, quasi per creationem fiunt, ut Auerroes confitetur xij. Metaphysices; quod etiam ostendo quia quatenus huiuscemodi formæ non latitabant in materia, nec aliquid illarum ibi aderat, dicuntur creatæ; sicuti cum esse desinunt, in nihilum redeunt: quatenus uero ex materia educuntur, & materiam relinquunt non sunt creatæ. Ecce igitur quod huiuscemodi formarum productio ab ijs agentibus, partim est creatio, & partim non. Hæc a Diuo Thoma concreatio, appellatur; ab Auerroe quasi creatio, ab Aristotele creatio aliquo modo, & secundum quid diceretur. Primum connexum deducitur propterea quod illud quod est tale per similitudinē, præsupponit id, quod propriæ

tale

tale eſt, ut lapides, qui honorantur, ex quibus aræ fiunt, fortunati dicuntur per ſimilitudinem cum hominibus qui honore afficiuntur; è contra lapides extra aras, qui pedibus conculcantur dicuntur infortunati per ſimilitudinem hominum vilium, qui ſpernuntur, vt ſecundo Phyſicorum dictum, ac determinatum eſt ab Ariſtotele. Quocirca ſi in animalibus brutis, & in pueris morum ſimilitudo eſt, vt octauo de Hiſtoria animalium à principio recenſet Ariſtoteles; inde ſequitur quod, & in hominibus vſum rationis habentibus mores proprie dicti reperiuntur. Si Philoſophantes auxilio theorematum ipſius philoſophiæ Deũ, ac cætera intelligunt, & in recta ipſorummet gubernatione Deo aſſimilantur pro viribus, qui Deus propriè, & perfectiſſimè ſe ipſum & alia non intelliget, atq; gubernabit? Secundo arguo ratione à creaturis ipſis petita hunc in modũ, Si omnia præter Deum entitate, & bonitate participant, igitur ab ipſo creata ſunt: nam alioquin non penitus entia per participationẽ forent; ſed reliqua ſunt entia per participationẽ, ſicuti participantia caliditate à primo calido. ergo omnia à Deo creata ſunt. Tertiò & vltimo ex parte Dei ſic arguitur. Quanto agens eſt ſuperius, ac præſtantius, tanto minus ſupponit de materia, vt agens naturale, quia ſuperius & præſtantius eſt artifice, vbi artifex in operando ſupponit materiam, quę ens actu eſt, vt ſtatuarius lapidem, aut æs: ædificator lateres, lapides, & ligna; naturale agens materiam, quæ ens in potentia exiſtit, præſuppōnit. Sed Deus naturali agente, & artifice ſuperior, & præſtantior exiſtit, ergo in producendo, ſupponet id, quod minus quam ens in potentia, & quam ens in actu ſit, id autem eſt ipſum nihil, ergo Deus ex nihilo valet omnia gignere. Hanc tertiam argumentationem nonnulli debilem eſſe conantur oſtendere, imo potius deſtruere, ſic argumentantes. Si Deus quia naturali agente, & artifice ſuperior & præſtantior exiſtit minus materiæ ſupponit, ideſt, nihil; eadem ratione quælibet in-

2. Rat[io] à creat[u]ris.

3. Ratio à creato[re].

Obiectio cōtra adductā rationē ex creatore.

virtus infinita, & tantum minor, quantum maior in infinitum. Ad hanc argumentationem dicendum eſt, mouens eſſe in duplici differentia. Aliud quidem mouet naturaliter, vt hæc mouentia inferiora, quæ integra illorum poteſtate, totiſq; viribus mouent. Aliud vero liberè intellectu, & voluntate, vt Deus, & homo. Huiuſcemodi ab illo diſtinguuntur, quia hæc non quantum poſſunt, ſed quantum volunt, mouent. Exempligratia poteſt quis aliquem ante ſe exiſtentem mouere leuiter, vt ipſum à ſe remoueat, & poteſt vehementiſſimè, ita vt ad terram illum proijciat. Ita Deus mouet quantum uult Cælum, & non tota ſui potētia. Quare cum eius uoluntas optima ſit, idcirco non quanta poteſt, ſed quantum expedit ijs inferioribus lumine, & motu gubernandis, atq; conſeruandis cælum mouet. Itaq; ratio Ariſtotelis concludebat, ſi Deus naturali modo, & uniuerſa eius poteſtate in mouendo uteretur. Contra rurſus inſtant aliqui duplici ratione arguentes. Altera ducendo ad inconueniens, & altera directè concludente. Illa porrò, quæ ad inconueniens deducit, huiuſcemodi eſt; quia ſi Deus infiniti vigoris ſit, & eo, infinito non utitur in mouendo, ſequitur quod fruſtra ſit eius infinita uirtus, quod abſurdum eſt. ergo in Deo infinitam eſſe uirtutem in uigore non eſt dicendum. Altera ratiocinatio, quæ directè concludit, ſic habet. Si Dei ſcientia finita eſt, eius quoque potentia finita erit, ſi quidē æqualia in Deo comperiantur ſcientia, potentia, & bonitas. At ſcientia Dei finita eſt: nam eſt cauſa rerum vniuerſalium quæ finitæ ſunt, alioquin inter illa ordo nuſquam eſſet. Quāquam finita uiſitur Dei ſcientia quatenus ſingularium eſt. Hæc uero ſecundum fidem finita ſunt, cum Mundus deficere debeat. Secundum Platonem autem, & Ariſtotelem, qui eum numquam interiturum, nec incepiſſe Mundum credūt, ſingularia ſunt infinita ſucceſſione. Proinde ſecundum fidē etiam ex ſingularibus numero finitis in Deo intelligibiliter exiſtentibus, & unde hæc realiter procedunt. Deus finitæ,

& non

& non infinitæ uirtutis in uigore esse uidetur. Secundum uero Philosophos infinitæ quidem uirtutis apparet in duratione, non autem in uigore. Ad primum itaque argumentum, negatur potentiam Dei esse frustrà si ea infinita, vt infinita non vtatur in mouendo Cælum, quia satis est quod ea vsus sit in productione omnium rerum uniuersi ex nihilo, ut demonstratum superius fuit, & quod eadem utatur in animabus nostris creandis. Ad secundum imprimis dico, Deum esse infinitæ uirtutis ex duobus patere posse, quorum primũ est, quia se in ipso Deo vt in primo ente omnia æqualiter se habent, quemadmodum ipse infinitæ uirtutis est, & à parte ante, & a parte post, quo ad durationem: ita etiam quo ad uigorem. Intelligentiæ, autem & animæ nostræ infinitæ uirtutis in duratione in futurum sunt Deo ita uolente qui illas à materia hac, & à contrarijs exemit, & operationem propriam illis tribuit: sed finitæ uirtutis in uigore sunt. Cætera porro quæ apud nos sunt utpote magis adhuc a Deo distantia cum perfectione, tum situ finitæ uirtutis sunt utroque modo scilicet, & quo ad uigorem, & quo ad durationem. Alterum est, cum Dei uirtus infinita a philosophis, ac Theologis ostendatur, modus ipse considerandus est quo rebus cunctis esse & uiuere dedit, cum prius extra ipsum nullo modo existerent, quemadmodum superius tũ authoritatibus, tum rationibus demonstratum est. Deinde ad uim argumentationis respondens, dico scientiam Dei posse dupliciter considerari. Primo quidem, ut ipsius diuinæ essentiæ cognitio est, quæ infinitæ perfectionis existit, & ita infinita est rei cognitio penitus, & omnino, quo ad perfectionem & quo ad vtrumq; modum infinitatis virtutis, vt superius expositum est. Secundo vero modo, ut refertur ad res extrinsecas, quibus ordine quodam esse, & uiuere a Deo communicari congruit, & ita Dei scientia finita esse uidetur, sicut & eius uirtus, extensiue. Tertio dicatur uim infinitam Dei intensiue ex modo productionis nobis manife-

stari,

ſtari, non autem ex numero finito rerum ad extra exiſtentiũ, quæ in Deo intelligibiliter ſunt. Theologicè poteſt dici Deum ſcire infinita, & infinitas ſpecies poſſe creare ex parte ſuæ potentię abſolutè conſideratæ. ſed reſpectu ſuę potentię, & ſcientiæ, vt referuntur ad res creatas videntur finitæ.

Philoſophiæ ac Theologiæ in quibus differant, & quædam problemata ad mundi creationem continentia diſſoluuntur. Cap. XXXIX.

EX omnibus ijs patere arbitror iniuſtè reprehendi Philoſophiam, circa creationem, cum ipſa Deum omnia creaſſe confiteatur conformiter doctrinæ diuinitus reuelatę, ac longe melioris exiſtentis, quam ſciẽtia principiorum, aut concluſionũ, quæ more ſit philoſophica. Solum etenim differunt abinuicem Theologia & Philoſophia Platonicorũ, & Peripateticorum in duobus, quorum vnum eſt quod illa ponit rerum creationem de nouo. In principio, dicit Moſes in Geneſi, creauit Deus Cælum, & Terram, ideſt in principio temporis cum tempus eſſe cœpit. Hanc vero ab æterno rem à Deo emanaſſe aſſerit, quemadmodum ſi pes alicuius in arena exiſtens ſempiternus foret, ſemper etiam ibi veſtigia relinqueret, & ſolum pes prior natura ipſo veſtigio eſſet. Et quemadmodum apud philoſophos Sol perpetuo fuit, & erit, & perpetuo inde emanauit, & effluxit lumen, atq; perpetuo emanabit & effluet, alioquin non vident quo pacto ſi bonum erat vniuerſum creare ab æterno non ſit facta aliqua mutatio in Deo ipſo, aut aliquod eſſet Deum impediẽs, quin ab æterno ipſum mundum non procreaſſet: ſed venia digni ſunt ipſi Philoſophi quia carẽtes vera omnino ſcientia diuinorũ, diuinitus reuelata, arbitrati ſunt de diuinis omnino vere, & copioſe ipſorum humana ſapientia poſſe iudicare. Cum vero quærunt Philoſophi gentiles de cauſa quare Deus non ab ęterno res creauerit, ſed de nouo in principio tempo-

terunt, aut diuinæ Iustitiæ, & miseriæ igne sensibili, cum sensibilia sint, perire conueniebat, posteaquàm omnibus hominibus, qui procreandi erant vsum proprium præstauerant: tum etiam, vt vniuersali iudicio in quo finalis sententia omnium terribilissima, terribilibus ardoribus, ac terribilissimo, vt ita loquar, modo destructionis coniuncta videbitur. Verum Philosophantes illi tanquam puri homines, & sine lumine gratiæ, & diuinæ doctrinæ hucusque mente, & fide non peruenerunt: Qui vero non solum philosophi, verum etiam de numero fidelium sunt, inexcusabiles sunt si illuc quo illi lumine naturæ conscendere minime possunt ipsi lumine gratia peruenire nolint recusentque.

Tertia calumnia proponitur suis rationibus corroborata. Cap. XL.

TErtius error qui Philosophiæ ascribitur similiter ad Deum ipsum Deorum, & causam causarum & bonitatem bonitatum pertinet. Huius etenim facultatis sectatores Deum hominis & humanarum rerum prouidentiam habere negant, quā sententiam non minus profecto falsam, quā impiam huiuscemodi apparentibus rationibus confirmare nituntur, quarum vna est hæc. Quemadmodum rerum vi- *1. Ratio.*
lium non conuenit Regi apud nos prouidentiam habere, sic nec Regi Regum. At homo, & res humanæ viles sunt respectu illius, ergo ipse habere hominis & rerum humanarum prouidentiam minime congruit. Altera sit ista. Si Deus *2. Ratio.*
hominibus prouideret, ira afficeretur cum mali bonis iniuriam faciunt, vt par est, & ita eius vita cum molestia continuo esset at eius vita ab omni molestia, vtpote omnino fœlix, longe abest. ergo Deus nostri curam nullam habet. Tertia, ac postrema huiuscemodi esse videtur. Si Deus ho- *3. Ratio.*
minum sollecitudinem haberet, non permitteret iniustos omni bonorum genere abundare, vt sanitate, rerum copia,

& honoribus, iustos autem è contra ægrotare, sperni, & pauperie premi: aut mala, & iniusta esset eius prouidentia.

Adducta calumnia exploditur & rationes illius pulcherrime diluuntur. Cap. XLI.

VT ergo philosophia ab huiusmodi falso crimine defen datur ad rationes in oppositum adductas responden- *Dissolutio primæ rationis.* dum est. Ad primam itaque imprimis negandum est hominem rem vilem existere, nam præterquam quòd omnium animalium, quæ apud nos sunt præstantissimum est, cum parte animæ diuina, & immortali, scilicet intellectu, quo intelligit, & sapit præditus sit, insuper solus Deum colit. *Respõsio ad secundam rationem.* Obiecto secundo sic occurrimus, omnia a Deo reguntur ità, vt ex causis determinatis debito ordine fiant & conseruentur, & hæc homini inseruiunt, quando quodlibet ex illis homini aliquem vsum præstet, ergo tanto magis Deus hominis curam habet. Quod si omnia sensibilia corpori humano deseruiunt, ita disponente Deo, quanto magis etiam animæ inseruire debent, vt inde occasionem sumamus eam à vitijs purgare, & virtutibus omnibus exornare, simul ac diuina pietate; quemadmodum superius declaratum fuit. Tertio dicendum est, hominem vile quid existere, si eum cum Deo conferamus vt ens est: at si cum illo comparetur, vt est illius opus & filius, cum eo cognitionem habens animæ dubio procul. adeo vilis minime censeri debet, sed nobilis, ac Deo gratus homo, quemadmodum, & proprij filij non solum nobis, sed etiam brutis chari visuntur. Ad vim argumenti negatur similitudo, quia Deus in prouidendo nobis, aut cæteris rebus non distrahitur vt Rex, à sua beata vita, & a cogitationibus grauioribus. Neque cum labore, vt Rex apud nos, res vniuersi gubernat, cum immaterialis existat, & ab omni contrarietate remotus. Ad secundam argumentationem dicatur, Deum non commoueri affecti-

bus, vt nos; cum affectus, vt irasci timere, odire, & huiusmodi animæ, & corpori communes sint, vt primo de Anima Contextu xiiij. ab Aristotele demonstratur Deus namq; purus intellectus est, & ita non remouetur a sua beatitudine. Quod si dicatur. In diuinis litteris mentio fit iræ Dei & misericordiæ, respondent, & optime ipsi Theologi, similitudine operationum intelligi hos affectus offendi in ipso Deo, quia facit opera iræ, aut misericordię, & non quia proprie in eo sit tale quippiam (verbi gratia) molestia afficiatur. Ad tertium, & vltimum argumentum tripliciter responderi potest, & optime, Primo quidem, si dicatur fœlicitatem in sanitate, diuitijs, & honoribus, & alijs huiuscemodi minime consistere, sed in viuendo secundùm rectam rationem & pro copia, aut paucitate huiuscemodi bonorum semper illis recte utendo, ut iusti faciunt, iniusti uero contra quod male, infælices, & miseri sunt, etiam si uideantur esse fælices, & cum prosperitate fortunę. Secundo dicendum est infirmitatem, pauptrtatem, uilipendium, & alia huiuscemodi, quę mala communiter dicuntur ægrotantibus ægritudini animi remedia esse ut ab ea liberentur, & bona a Deo recipiant. Etenim qui sanitate animæ ualent ad uirtutum exercitium, puta fortitudinis, & magnanimitatis propensi cernuntur. Bona iustis a Deo si quandoque tribuuntur, id fit ut illis recte utantur sui, & aliorum gratia. Iniustis uerò condonantur, & prauis ad ultionem, & pœnam, Nam auari toto uitæ tempore circa lucra laborantes, cum anxietate, uigilijs, ac formidine semper adiuncta nullum usum, nullamque delectationem e pecunijs capiũt, Et quænam hac fuerit pœna iusta magis, & urbanior? Ommitto de industria quod multi a luxu ob diuitias interficiuntur. Hisce duobus modis Philosophia in sui difensionem nos tertio argumento respondere docet. Modum denique tertiũ respondendi Sancta Mater Ecclesia suorum interuentu Doctorum nobis indicat, qui talis ubique prædicatur. Deus ita

Ad tertiã rationem.

nobis prouidet, ut his qui bona receperunt in hac uita; & minime recte,& pie eis usus sit,infinitam eius bonitatem offendens sempiternis pœnis sensus, & intellectus plectantur. His uero qui huiuscemodi bonis reuera caruerunt, aut saltem quo ad affectum, æternam largitur beatitudinem. Ex his igitur patet falso philosophiam incusari nempe quod ipsam Deo prouidentiam neget quando potius cum fide conueniat, ac Deum hominum curam habere diligenter, & exquisite doceat, diligentissime uero statuitur atq; ostenditur ab ipsis Theologis.

Calumniæ pertinentes ad Angelos & dæmones proponuntur suis rationibus fulsitæ in quibus philosophiam Theologiæ oppugnatricem garriunt.
Cap. XLII.

Prima calumnia. CIrca Angelos etiam uidetur aberrare Philosophia, & præcipue Peripatetica; primo quidem quia solum tot numero illos esse statuit, quot Astronomia antiqui orbes adinuenerunt, quibus Aristoteles ipse nonnullos addit, ita ut omnes quinquaginta quinque tantum sint. Atqui secundum fidem multo plures sunt. Christus namque Iesus captus, ut crucifigeretur, inter cęteras rationes quibus Petro Apostolo persuadet ne pro sui defensione dimicet una est hæc, quia si resistendum esset rogaret patrem & exhiberet illi plusquam duodecim legiones Angelorum; legio vero vna, vt Theologi dicunt sex milia sexcentos sexaginta sex Angelos continet. *Secunda calumnia.* Secundo errant Philosophi tam Platonici, quam Peripatetici,quia si materia principium est,& causa vnde omnia mala procedunt, Angeli vero a matéria omnes æqualiter immunes sunt & immobiles ergo apud eos Angeli peccare non possunt, & ita non videntur posse reddere vllo vnquam pacto rationem cur aliqui sint boni Angeli,aliqui mali, sicuti fides catholica secundum quam omnis creatura cum dono libertatis creata est, potest naturaliter

ter ad bonum, & ad malum ſe vertere, vt de Angelis. Quod malum ſcelusque patrare queant patet, quia ſimul cum lucifero ceciderunt, & ex bonis, ac iuſtis, qui cum Deo manſerunt eo fœliciter in æternum fruuntur. Tertia reprehenſio ſit hæc, quia Ariſtoteles qui Philoſophorum Princeps ab Alexandro, & ab Auerroe exiſtimatur, videtur Dæmones (qui a Theologis Angeli impuri, & mendaces dicuntur) negare, tum quia ſecundum ipſum anima actus corporis ſimplicis elementi eſſe non poteſt, ſed organici, Dæmones autem apud Platonicos animæ ſunt intelligētes in medio conſtitutæ inter Deos, ideſt ſubſtantias ſeparatas, & animas noſtras cum corpore aereo; tum etiam quia Dæmonum opera admirabilia Ariſtoteles non in ipſos Dæmones, ſed in humorem melancholicū, vt apud ipſum in libro de diuinatione per ſomnia videre eſt, tamquam in huiuſcemodi operum admirabilium propriam cauſam reducere videtur. *Tertia calumnia.*

Lapſus calumniarum ad Angelos pertinentium præceps oſtenditur. Cap. XLIII.

VT itaque Philoſophiam circa angelos, ac dæmones non ita ex profeſſo, & de induſtria errare, vt illi paſſim imponunt; Ad ea quæ in contrarium adducta ſunt reſpondendum eſt. Et ante omnia quantum ad numerum Angelorum, & Dæmonum ſecundum fidem & rei veritatē longe plures ſunt, quam numerus corporum cæleſtium exiſtat. Ex ijs præterea nouem chori componuntur qui ad tres Hierarchias reducuntur à Dionyſio Areopagita, & a cæteris Theologis ita, vt quælibet Hierarchia ex tribus choris Angelorum conſtituatur, quæ triplex Hierarchiarum diſtinctio, quoniam omnia quæ fiunt in creaturis miniſtrantur per Angelos, quippe quorum aliqui rationes accipiunt in ipſo Deo, & ſunt primi tres ordines, alij rationes ſumunt in cauſis vniuerſalibus, & hi chori ſecundæ Hierarchiæ *Defenſio à calumnia de numero Angelorum*

chię ſunt deſcendendo. Tertio alij rationem ſumunt in proprijs affectibus, & hi tres vltimi Chori ad tertiam, & vltimam Hierarchiam pertinent, quemadmodum præclare dicitur, & exponitur à Diuo Thoma in Commentarijs ſuis in Epiſtolam Pauli ad Epheſios in lectione ſeptima. Quare verò diuerſis nominibus Angeli in diuerſis Choris exiſtentibus diuerſis nominibus appellentur declaratur ab eodem Diuo Thoma, & ratio aſſignatur. hoc ſuppoſito Platonicorum principio, omne quod alicui cõuenit tripliciter conuenire poteſt, aut eſſentialiter, aut participatiue, aut cauſaliter, vt videri poteſt, & intelligi a quolibet in Cõmentarijs eiuſdem Diui Thomæ in Epiſtola Pauli ad Coloſſenſes in lectione quarta, Vnde etiam patet Philoſophiam Platonicam ad rationem nominum Hierarchiarum, ſeu Angelorum cuiuſlibet Chori aſſignandam, ac intelligendam maxime conferre. Quantum uero ad determinationem Ariſtotelis de numero Angelorum ſecundum numerum orbium cęleſtium dici poteſt, quod eius ratio de numero Angelorũ mouentium orbes concludit probabiliter, non autem de numero Angelorum ſimpliciter, & quo ad numerum intellectionum, quas Ariſtoteles compræhendere nõ potuit cum ſenſum lateant, & cum in hac uita ſumus non ſine ſenſu intelligere poſſumus, pro defenſione Ariſtotelis inſuper dici poteſt ipſum fateri ſe probabiliter numerum illarum ſubſtantiarum oſtendiſſe. Id quod ea uerba palam indicant, quæ paulopoſt intulit in 48. contextu, dicens. Quod enim neceſſarium eſt relinquatur potentioribus dicendum, fortaſſis intelligens diuinos homines, aut Chriſtum ipſum, qui ſuo tempore expectabatur. In hunc ſenſum etiam locus ille Platonis in illo libro, qui dicitur ciuilis, ubi de Regno a Marſilio Ficino, & ab Aenea Platonico exponi uidetur, ubi Plato cum locutus fuiſſet de primis hominibus ex terra genitis, & de illorum uita fœlici ſub Saturno, ideſt de uita contemplatiua, & paucis contenta dicit. Sed hæc ommittamus donec

aliquis

aliquis horum idoneus appareat nuncius, qui nobis referat vtrum homines illi scientijs, & confabulationibus operam dederint. idoneum nuncium interpretantur illi Platonem intellexisse de Christo, qui Magni Consilij Angelus dicitur, veluti missus ad Patris æterni doctrinam, & voluntatem nobis deferendam, & exponendam in sui gloriam, & nostri salutem sempiternam. Ad secundam reprænhensionem de causa malitiæ Angelorum, qui a Deo auersi sunt, dici potest materiam esse causam omnis mali, quo ad inclinationẽ, vt superius determinatum fuit. At quo ad malum quod ob inconsiderationem boni minoris, qui non refertur (vt rationi consentaneum est) in summum & optimum bonum sic Angeli peccare potuerunt, & illi qui ceciderunt, hac ratione peccarunt quemadmodum a Diuo Thoma determinatur in prima parte summæ quęstione 43. articulo primo. Solus Deus, vt qui purus est actus, etsi liber sit peccare non potest. At in Angelis nonnihil potentiæ est alioquin, vt confitetur, etiam Auerroes in suis digressionibus in tertium de Anima in eis distinctio & multiplicatio non esset.

Defens. à secunda calumnia.

Calumniarum ad dæmones attinentium ruina maxima demonstratur. Cap. XLIIII.

DE tertio errore imprimis dicatur Aristotelem dæmones minime negare, cum illorum meminerit: tum secundo de Anima, tum quinto Metaphysices in capite de substantia: & alibi, vt in libello nostro de spiritibus, & dæmonibus adnotauimus. In præsentia restat, vt obiectis in contrarium adductis occurramus. Ad primum dicatur Aristotelem negare Dæmones non absolute, sed in corpore simplici, & elementari, existere posse, vt anima videlicet in corpore naturali organico est, sed nõ ob hoc negare quin in eodem esse possit per assistentiam, quemadmodum etiam intelligentiæ in orbibus cælestibus esse ab eodem statuuntur.

Ad

Ad aliud dici potest. Aristotelem non reducere omnes effectus admirabiles in humorem melancholicum, sed eos dumtaxat qui naturali ordine minime procedunt, nō autē alios. Aut dicatur huiuscemodi effectus ab humore pendere tamquam a causa materiali, a dæmone vero velut a causa efficiente, quod nullibi Aristoteles negauit. Non explicuit tamen aperte suam sententiam, quòd supra eius prudentiam, & vires esse cognosceret dæmones esse ratiocinio probare demonstratiuo quemadmodum de ijs qui secus Herculeas columnas, & qui in Boristeni præuidere futura confitetur. Ex quo loco etiam patet Aristotelem rerum omnium scientiam minime sibi vendicare, sed aperte dicere eorum causas supra captum sui ingenij, & humanæ sapientiæ existere, cum alioquin eiusdem intellectus omnium ueritatū capax existit. Ergo ad sapientiores recurrendum, cuiusmodi Theologi nostri sunt qui ex diuinis litteris, quæ de Angelis ac dæmonibus statuenda, ac credenda sunt optime didicerunt.

Calumnia de anima nostra proponitur eademque rationibus & authoritatibus confirmatur. *Cap. XLV.*

NVnc tria supersunt excutienda, scilicet in quibus Philosophia potius nonnullorum culpa peripateticorum, quam sui ipsius taxatur, ac repræhenditur, quorum primum est istud, quod ipsa cum his suis sectatoribus uidetur contra fidem, & bonos mores determinare animam nostrā quo ad omnes eius potestates (excepto intellectu agente, qui apud illos est Deus) de potentia materiæ educi, & ita incipere, ac desinere esse: quam opinionem tum falsam, tum impiam authoritatibus, & rationibus tueri conantur: Vna authoritas in tertio de anima habetur in contextu 162. secundum diuisionem Græcorum ubi dicitur bruta imaginationibus regi quo ad illorum operationes, quia intellectu carent, homines etiam multos quia in his intellectus obrui-

Cōfirmatur calūnia authoritatibus prima authorit.as.

tur

tur aliquando perturbatione; vt patet in ira affectis, aut vehementi amore, aut ægritudine, quemadmodum in delirantibus ob ardentissimam febrem, aut etiam somno. Ecce igitur quod intellectus operatione corporis læditur, atq; ita corporeus, & mortalis existit secundum Aristotelis opinionem. Alia authoritas in tertio de anima continetur in contextu 20. secundum Auerrois diuisionem, vbi de intellectu agente verba faciens per comparationem ad intellectũ potestatis. de agente Hæc verba diligenter perpendenda ab his, qui eius mentem compræhendere volũt, Philosophus protulit. Separatus autem est solum hoc, quod quidem est, & hoc solum immortale est & perpetuum. Deinde prosequitur de eodem intellectu agente, & de passiuo inquiens. Non reminiscimur autẽ, quod hoc quidem impassibile est; passiuus vero intellectus corruptibilis est, & sine hoc nihil intelligit. Ecce dicunt Alexandrei, quod Aristoteles solum agentem dicit esse immortalem, & reddit rationem, quare passibilis corrumpatur, quia non intelligit sine memoria, & sensibus internis, quæ potentiæ corruptibiles sunt. Quamobrem ne ipse restet ociosus, hoc est absque operatione; dicendum erit etiam ipsum incipere, & desinere esse. Tertia, & postrema authoritas ex ijs, quæ maximi momenti esse videntur pro animæ nostræ mortalitate, est in libello de longitudine, & breuitate vitæ, vbi imprimis distinctionem quandam de modis corruptionis rerum proponit, quæ sic habet. Res corruptibiles, aut proprie & per se corrumpuntur, vt ignorantia scientia adueniente: Scientia namque per obliuionem, aut per accidens ad corruptionem subiecti destruitur, quandoquidem corruptis animalibus corrumpuntur & scientia, & sanitas, quæ in ipsis erant. Secundo statim hæc infert verba. Qua propter, & de anima ratiocinabitur quis vtique ex his. Si enim est non natura, sed quemadmodum scientia in anima, sic anima in corpore, erit vtique ipsius, & alia corruptio præter corruptionem, qua corrumpitur

2. Authoritas.

3. Authoritas.

corrupto corpore. Ecce dicunt Alexandrei, ex isto loco patet, Aristotelem velle, animam corrumpi, siue per se, siue per accidens. Quo ad rationes, prima ita formatur. Si intelligere est phantasia, idest phantasiari; aut non sine phantasia, non contingit sine corpore esse; vt primo de anima contextu xij. ab Aristotele dicitur. Sed intelligere non est sine phantasia, sicuti tertio de Anima declaratur. Ergo intelligere sine corpore minime est, & ex consequenti neque ipse intellectus intelligens. Ergo corpore corrupto, pariter ille corrumpitur. Secunda horum philosophantium ratio sit hæc. Nullum ęternum est pars compositi corruptibilis: quia ęternum æterno debet coherere: nam impossibile est aliter fieri, primo cæli contextu xxij. Sed anima nostra est pars nostri, qui corruptibiles sumus, quemadmodum & generabiles fuimus. ergo anima nostra non est æterna. Tertia argumentatio est Alexandri in sua paraphrasi de anima, quę ita componitur. Nulla forma separari potest ab eo, cuius est forma. sed anima nostra quo ad omnes eius facultates est forma huius corporis naturalis organici. ergo anima nostra penitus a corpore isto inseparabilis est. & ita eo corrupto, etiam ipsa esse desinit.

Calũnia cõfirmatur rationibus prima ratio

2. Ratio.

3. Ratio.

Falsitas calumniæ patefit, & animam nostram immortalem esse demonstratur. Cap. XLVI.

OPpositam sententiam supra statuimus cum Aristotele, Platone, Theophrasto, ac cæteris Græcis, excepto dumtaxat Alexandro; quam fortissimis muniuimus argumentationibus, nempe quibus addimus modo hanc. Aut anima nostra respectu Dei consideratur, aut ad cæteras animas inferiorum viuentium refertur; aut ad se ipsam comparando partem intelligentem cum inferioribus, quæ minime intelligunt. At ea quomodocunque consideretur, immortalis, ac diuina existit, & remanet corrupto corpore. & ita opinio opposita penitus falsa, tum etiam impia depræhendi-

Anima immortalitas demonstratur prima ratio

henditur. Primum id ex parte Dei liquet: quia si anima foret mortalis, boni a Deo minime remunerabuntur, neque mali pæna afficerentur. Sed hæc diuinæ prouidentiæ, & iustitiæ repugnant, & absurda sunt. ergo iniustum, & absurdum est arbitrari animam nostram esse mortalem, quin imò pium, ac iustum est credere sententiam oppositam, hoc est, eam esse immortalem. Hæc ratio est Ammonij in Commentarijs suis in caput de Relatiuis. Ratiocinium aliud a Nilo in suo libello de Ratiocinationibus ita formatur. Si Deus est bonus, bene facere debet ijs, qui in hac vita recte se gesserunt. Quod si id agat, quod æquitas postulat, dubio procul anima nostra immortalis est, Atqui Deus est bonus, bona igitur ijs elargitur, qui in hac vita recte operati sunt. Vnde sequitur, animam nostram corrupto corpore, remanere. Ex parte vero aliarum animarum aliorum viuentium inferiorum idem probatur: quia si anima nostra, quemadmodum, & anima illorum materialis, & corruptibilis existeret; præterquam quod homo, qui præstantissimus omniũ horum est viuentium, infęlicior cæteris existeret ob tot genera malorum, quibus quotidie angetur; etiam eius anima diuino cultui dedita minime dignosceretur, quemadmodum nec animæ aliorum viuentium: nec honore inflammaretur ad bene agendum, sicuti nec aliæ accenduntur. At hęc falsa sunt, ergo falsum est, animam nostram eiusdem conditionis, & generis esse mortalium; cuiusmodi visuntur animæ cæterorum viuentium. Postremo si in nobis inter se partes animæ materiales, & immateriales conferantur, idem demonstrabitur hoc pacto. Si pars rationalis, & intelligens materialis, & corruptibilis foret, ea curaret solummodo bonum corporis. Verum pars rationalis, & intelligens bonũ corporis primo minime curat, sed proprium, quod in virtutibus, & scientijs consistit; & repugnat inferioribus a delectatione sensus vltro se ipsam retrahens propter delectationes proprias & sinceras. ergo proprium esse sine corpore habet,

Ex parte Dei immortalitas animæ probatur.

1. Ratio.

2. Ratio.

Ex parte animarũ inferiorũ animantium animam nostrã immortalẽ esse ostenditur.

Etiã si cõparetur aĩa nostra intelligens cũ cæteris inferioribus, immortalitas tamẽ eius apparet.

& ita immortalis existit. Firmissime igitur cum philosophis & cum fide animæ nostræ immortalitas sustinenda venit, qua simul diuina iustitia, ac bonitas defenditur;nec non hominis præstantia super omnibus viuentibus inferioribus homini deseruientibus. Ad hæc ita noster intellectus supra cæteras eius potestates eminet.

Rationes detractorum dissoluuntur, & authoritates illorum explanantur. Cap. XLVII.

CAeterum ad ea,quæ in contrarium adducta sunt ab Alexandreis,facile est respondere. Ad primam authoritatem, cum dicebatur. Intellectio læditur a materia, sicut ob ægritudinem: ergo materialis est]. dico id verum esse, si per se,vt operatio communis animæ, & corporis læderetur. Atqui læditur per accidens ad læsionem sensus alicuius,aut spiritus sensui deseruientis, teste eodem Aristotele primo de Anima contextu lxvi. ipsum autem intelligere impassibile est: Ad secundam authoritatem textu xx. tertij de Anima dicendum est imprimis, quod illa particula exclusiua solus, non excludit intellectum potestatis; quoniam Aristoteles ita sibi ipsi repugnaret: tum quia in contextu vij. probauerat intellectum possibilem organicum non esse & ita separabilem: tum quia ex huius separabilitate, arguendo a minori ad maius,concludit etiam agentem separabilem esse in contextu xix: quia si ille, ergo tanto magis iste, cum ille sit patiens, & hic agens, & agens præstantius patiente existat. Excludit ergo sensum cum cæteris inferioribus, & organicis facultatibus. Secundo dico Aristotelem in contextu xx. per passiuum intellectum non intelligere intellectum potestatis:tum quia iam supra probauerat,eum esse non organicum, & secundo de generatione animalium extrinsecus accedere, & esse immortalem: tum etiam quia passiuus intellectus, sine quo nihil intelligit, est intellectus potestatis,non autem intellectus agens, alioquin etiam iste alio intellectu

Ad primam authoritatē

Ad secundam authoritatē

tellectu agente indigeret. Itaque per passiuum intellectum, opus est cum reliquis Græcis, & cum Diuo Thoma exponere phantasiam, quæ ob aliquas similitudines cum intellectu, pariter intellectus ab antiquis dicebatur, & ab Aristotele passiuus intellectus nominatur hoc in loco. Ad tertiam, & vltimam authoritatem dicatur. Aristotelem loqui de anima quo ad sensum, in quo scientia eadem est, sed rerum in particulari; non autem quo ad intellectum, vbi scientia alio modo est, in vniuersali videlicet, alioquin sibi ipsi, & veritati, & rationi repugnaret. Ad primam argumentationem dico imprimis quo ad intellectionem phantasmatum intelligere, non tamen sine corpore, cum imaginari pertineat ad imaginatricem facultatem, quæ virtus in corpore existit. At quo ad intellectionem omnino Propriam, qua diuina quandoque intelligere valet, aut cum corpore, aut sine corpore existens. sic remanet sine corpore. Secundo dico quatenus ex hoc, quod intellectus per accidens intelligit cum virtute sensitiua, quę virtus in corpore est, Aristotelem colligere intellectum per se extrinsecus accedere, & esse immortalem secundo de generatione animalium capite tertio: quia si per accidens, id est per aliud, nempe per sensus intelligit, non sine corpore. & per accidens præsupponit id, quod per se est. Ergo intellectus sua natura sine corpore intelligit & sine corpore esse potest. Ita nimirum secundo Physicorum contextu lxvi. arguit. Si cælestia a fortuna ; & a casu sunt, quę causæ per accidens existunt; & causæ per accidens causis per se posteriores sunt. ergo prius a natura, vel ab intellectu reguntur & sunt. quæ causæ per se dicuntur. Similiter in libris de Cælo ex hoc, quod elementa motu pręter naturã ad loca opposita mouentur, vt grauia sursum, cũ proijciuntur, & leuia deorsum. Quæ vero pręter naturam, éa quæ secundum naturam sunt, præsupponunt. concludit per se grauia prius motu naturali deorsum moueri, & leuia sursum. Per se igitur ex intellectione, quæ per phantasmata fit

Ad tertiã authoritatem.

Ad primam rationem.

intel-

intellectum non sine corpore esse concludit; ex accedente autem, & connotato, vt operationem omnino propriam connotat, sic intellectum a corpore esse separabilem, inferri potest. Ad secundum argumentum dupliciter responderi potest. Primò quidem reflectendo ipsum hoc pacto. Nullum ęternum pars compositi corruptibilis est, sed materia prima ex Aristotelis sententia primo Physicorum contextu 82. æterna est, ergo materia prima ex Aristotelis sententia non erit pars compositi corruptibilis. quod eius doctrinæ aduersatur in contextu 64. & 65. Soluant igitur Alexandrei hoc argumẽtum, & nos illorum ratiocinia pariter dissoluemus.

Ad secũdam rationem.

1. Respõsio.

2. Responsio.

Secũdo uerò dicimus, immortale immortali essę coniungendum; sicut corruptibile corruptibili, quando composita sunt extrema; aut scilicet penitus æterna, ut orbes cum intelligentijs, aut penitus corruptibilia, ut hæc inferiora omnia, excepto homine; qui cum compositum medium per participationem extremorum esse debuisset; ut omne genus entis in mundo esset; & vt à Deo esse & uiuere omnibus tribueretur, & non solum penitus æternis, & penitus corruptibilibus. Verum etiã cõposito partim corruptibili, & partim æterno; corruptibili quidẽ quantum ad corpus; æterno autẽ quoad animam. Postremo ad argumentũ Alexandri duo dicenda sunt, quorum primũ sit istud, scilicet Aristotelẽ in contextu xi. Secundo de anima nos edocere, quid ex illa prima animę definitione colligatur, & quid ei non repugnet, & tertio quod nondum ex illa pateat, colligi quidem animam non separari a corpore; aut partes quasdam ipsius, si anima partibilis natura est. Nihil prohibere vero secundum quosdam eam a corpore separari: propterea quod nullius corporis agnoscatur actus. De tertio dicit. Amplius autem inmanifestum, si sit corporis actus anima, sicut nauta nauis. Aristoteles igitur notat, ex illa defintione non esse concludendum de anima quo ad omnes eius partes ipsam a corpore inseparabilem esse: secundum, quod dicendum est pro argu-

mentationis Alexandri dissolutione, sit istud. formam esse in duplici differentia; aliam quidem, quæ penitus de potentia materiæ educitur, sicuti forma elementi, lapidis, Plantę, & bruti. Hæ omnes materiales sunt, & partibiles, idq; partitione materiæ, cum a materia non separentur sine illarum destructione. Aliam vero, quæ separabilis est; vt intellectus noster possibilis, vt loco sæpius citato secundo de Generatione animalium, demonstratione sumpta a propria & separata operatione concludebatur. Nec potest dici eo in loco Aristotelem intelligere de intellectu agente: propterea quod loquatur ibi de partibus animæ, non autem de intellectu agente; qui apud Alexandreos est ipsa prima causa. Additur, quod fuisset diminutus, nullam intellectus potestatis mentionem faciens. Anima itaque nostra intellectiua, si consideretur quo ad eius operationes omnes, nempè quatenus nonnumquam organicæ sunt, mediate, vel immediate, tum inseparabilis videtur à corpore. Sin autē quo ad operationem omnino propriam & intellectui per se competentē; hoc pacto superest, corrupto quantumuis corpore. Exempli gratia proponatur hæc similitudo. Nauta si consideretur quo ad operationes ei communes cum Naui, dubio procul eas absq; naui peragere non potest; quo autem ad propria eiusdem opera. secundum hunc considerandi modum, nauta cum existere, vel seclusa naui, tum operari potest? Sed dicet aliquis. Quælibet intelligentia duas habet operationes, alteram tum orbi suo communem, scilicet, vt illum in circulum moueat, alteram vero propriam, scilicet intelligere: cum alioqui semper orbi coniuncta sit. Ergo tanto magis anima nostra cum corpore nostro perpetuo manebit. Quin etiam eæ orbium intelligentiæ fortassis anima nostra fuerint infœliciores: quandoquidem ab orbe numquam liberentur; a corpore vero nostram animam aliquando immunem esse contingat. Ad obiectionem huiusmodi dicendum est, nullius eam esse roboris. Primo quia quælibet intel-

telligentia ſimul cum ſuo orbe de numero vniuerſalium cauſarum eſt, & ita ſi hæc mediante motu ſui orbis, & luminis operari debet, impoſſibile eſt eam ab orbe ſeparari. Verum animæ noſtræ tamquam ſingulares, & numero differentes ſub eadem ſpecie ad vniuerſi conſeruationem, velut vniuerſales cauſæ & per ſe, nequaquam faciunt per accidens ad conſeruationem ſpeciei, cum particularis vnus homo gignat alterum, & ita qui genuit non eſt amplius ad conſeruationem ſpeciei neceſſarius: quia ſuperſunt alij homines intelligentes cum corpore; etiam ſi priores ſine corpore alia vita intellectiua viuant. Secundo quia non ob hoc intelligentia infœlicior, aut minus fœlix eſt anima noſtra, quod illa in mouendo ſuum orbem non diſtrahant a ſua propria operatione vbi ab intellectione beatifica, ſicut euenit intellectiuo noſtro, qui a corpore, & a ſenſu impeditur.

1. Calumnia.

Duæ calumniæ ad animam noſtram pertinentes proponuntur & ſuis rationibus confirmantur.

Cap. XLVIII.

RELiqua duo ad animam noſtram eodem pacto pertinentia ſunt hæc, quia ſecundum fidem beatitudo noſtra cenſetur vnica, quæ nimirum in intellectione ſimul, & amore Dei, eiuſq; fruitione conſiſtit; quippe quam non in hac, ſed in altera vita mediante diuina gratia conſequi valemus. Atqui ſecundum Philoſophos fœlicitas noſtra duplex eſt, quarum altera actiua dicitur: propterea quod in recta actione conſiſtere videatur, quemadmodum ab Ariſtotele primo de moribus ad Nichomacum demonſtratum eſt: quæ quidem actio recta virtute duce fit, vt ibidem ab Ariſtotele ſtatuitur. Virtute etenim rectè vtimur diuitijs, ſanitate, & cæteris bonis. Huiuſcemodi porrò fœlicitas conſiſtere dicitur in cognitione rerum, atq; bonis fortunæ; quemadmodum Plato in Mennone, vel de virtute ſub perſona

Socratis nos edocet. Alterum genus nostræ fœlicitatis in Dei cognitione cum admirabilibus voluptatibus coniuncta ab Aristotele quidem in x. de Moribus, a Platone vero in Philebo, & in Timæo, & in Phædone reponitur. Tertio se- *2. Calumnia.* cundum doctrinam diuinitus reuelatam videre Deum de facie ad faciem, & ita esse vere fœlices, & beatos, & credimus, & scimus, non in hac, sed in alia uita. Verum apud Philosophos id nobis tum in hac, tum in alia uita contingere potest. Plato etenim ut in pluribus negat homines in hac *1. Authoritas.* uita fœlicitatem consequi posse ob multa incommoda, & impedimenta, quæ perpetuo nobis accidere videmus Concedit nihilominus admodum paucos hic fœlices posse euadere, cuius verba in Dialogo illo qui dicitur Epinomis, vel philosophus in initio fere sic habent. A THEN. Scite loqueris, ò amice Clinia. Sermonem vero quemdam nunc mirum, & rursus quodammodo non mirum auditurum te reputo. Multi enim fluctibus huius vitæ iactati illud prædicant, humanum genus fœlix, ac beatum esse non posse. Attende igitur, & considera vtrum, & ipse recte hac de re dicere videar. Impossibile arbitror hominem in hac vita pręter admodũ paucos fœlicitatèm, & beatitudinem assequi. Mercurius ter maximus in principio sui Pimandri de se ipso inquit, *2. Authoritas.* quod cum de rerum natura cogitaret consopitis sensibus intellectu diuinam mentem vidit, & ab ea tùm Mundi constitutionem admirabilem didicit, tum quo pacto homines recte pieq; instituerunt, & ita confiteri videtur, se in hac vita Deum per essentiam vidisse, & (vt dicunt nostri Theologi) visione intuitiua sic vt inter Deum, qui intellectu videtur & intellectum videntem nulla species intercesserit. Hoc idem de Platone refert Aristoteles in sua mystica phi- *3. Authoritas.* losophia secundum Aegyptios libro primo cap. 4. & in xij. Metaphysices, huiuscemodi philosophorum vitam beatã cum illa Dei comparans, inquit: quemadmodum nos aliquando & imperfecte intelligimus, ita Deus semper, & per-

1. *Ratio Platonica.* fectiſſime. Ratio Platonica, qua idem perſuaderi poteſt huiuſcemodi eſt. quia ſi Deum ipſum ita perfecte cognoſcere, nobis ad eum pie, & ardenter colendum, & expetendum confert, & ad rectius viuendum, profecto in hac vita aliquis Deum ita perfecte cognoſcere valet: alioquin Deus, aut id ignoraſſet, aut optimam noſtri prouidentiam non haberet. At ſi Deus perfectiſſime ab aliquo intelligatur, ſummopere eum diliget, & vt illo placeat, optime viuet conformiter eius ſapientiæ vij. de Republica. concedendum igitur eſſe videtur, aliquos in hac vita fœlices fœlicitate ſpeculatiua eſſe

2. *Ratio Peripatetica.* poſſe. Ratio Peripatetica idem etiam conuincere videtur, nam, aut intellectus noſter ſub ea ratione, qua intellectus eſt, conſideratur, aut, vt ſimul cum ſenſu in intelligendo procedit. Si vt intellectus eſt, cum diuinus, & immortalis exiſtat, ei diuina ſecundum naturam intelligere ſemper conuenit. ſi vero quatenus cum ſenſu ſpeculatur; etiam ſic diuina contemplari perfectiſſime ualet: tum quia ſi minus intelligibilia, ut materialia, ope intellectus agentis intelligit, inde ſequitur, quod ope eiuſdem tanto magis ea, quæ ſua natura intelligibilia ſunt: tum etiam quia cognitio, quæ phantaſmatum obitur opera, uel diſponit nos ad cognitionem Dei, uel pro hac præſenti; Non pro altera uita, quia intellectus ſeparatus non amplius a corpore, vel a ſenſu dependet. ergo pro hac uita: alioquin fruſtra eſſet huiuſcemodi per ſpeciem contemplatio.

Philoſophia ab vtraque calumnia doctiſsimè defenditur. Cap. XLIX.

Defenſio à prima calũnia. PRo philoſophia in his etiam defendenda, reſpondeo, & in primis quantum ad Duplicem beatitudinem, dico apud illos, ſummum bonum ſimpliciter, quod propter ſe tantum expetibile eſt, unum tantum eſſe, & iſtud in Dei cognitione, ut dictum eſt, conſiſtere. quod ſi etiam uitam ſecundum uirtutes morales fœlicẽ dicunt, id ea ratione præcipua

cipua adfirmant, quia ad speculatiuam nos disponit, & possumus, merito actiuæ uitæ (concurrente diuina tamen gratia) spe, & potestate fœlices dici. De altera calumnia dicendum est, aut quod Plato, Plotinus, Aristoteles, & alij multi decepti sunt similitudine accidentium communium intellectioni diuinorum per ea, quæ per speciem intelliguntur, & eidem intellectioni diuinorum sine ope specierum. Vtraq; etenim intellectio, cum circa maximum, ac optimum intelligibile sit, admirabilibus voluptatibus coniuncta est. Sensibilium consideratio, si non omnino, magna saltem ex parte deficit. Aut dicatur, quod cum interdum Deum, atque Intelligentias quo ad attributa transcendentia, & miro ordine, contemplarentur, & ita proximius ad intellectionem Dei per essentiam accederent, placuit Philosophantibus asserere proprio indicio, quod ipsi ad intellectionem omnino separatam deuenerint, non quod id vere crederent, vtpote scientes naturalem esse intellectus, & sensus (quamdiu degit in corpore mens nostra) colligantiam, & ita solum per species intelligere nos posse; sed vt conformarentur illi sententiæ vulgatæ, qua consueuimus efferre, de proxime accingendus, habetur pro accincto. Quod namq. parum abest, id perinde, ac si vere existeret, existimari videtur: quod illud exiguum, quod deficiet, nõ animaduertatur. Qui enim proxime accessit, vt aliquod magnum bonum præter intentionem obtineat, etiam si illud minime obtinuerit, nihilominus fortunatus dicitur. quemadmodum dictum est a Philosopho in secundo Physicorum Contextu 56. vbi de speciebus fortunæ verba facit. Propterea vero communi vsui loquendi se ipsos accommodarunt, vt alios ad philosophiam addiscendam, atq; æstimandam magis inflammarent. Interea venit hic perpendendum apud summos philosophantes præstantissimam diuinorum intellectionem, quæ illis aliquando contingebat, proxime accessisse ad intellectionem per essentiã; comparatione facta ad præcedentes intellectio-

Defensio à secunda calũnia.

nes, & ad intellectiones vulgarium animarum. non autem ſi comparetur cum ipſa intellectione beatifica, qua cum intelligentiæ, tum beati Deum intelligunt. Quemadmodum enim philoſophus, vni rationi ſemper inhærens, circa diuinorum entitatem non facile cognoſci poteſt: quia vulgariũ animarum oculi diuinitatis radios ſuſtinere non poſſunt, vt præclare dictum eſt a Platone in Sophiſta; ita nimirum philoſophus, quamquam longe ſuperat intelligentia imperitos & addiſcentes, circa Diuina tamen clariſſime intelligenda ſe habet ad lumen ſolis, vt Noctua. quemadmodum ſummo iudicio ab Ariſtotele ſecundo Methaphyſices determinatum fuit. Ad rationes in contrarium adductas reſpondendum eſt, & in primis ad eam, quæ Platonicorum eſt, ac dicendum, ſatis eſſe homini in hac uita, ut Deum colat, & conformiter ſecundum leges naturæ uiuat; ſi ex cognitione uiſibilium ad inuiſibilium intelligentiam per ſpecies, ut hic ſibi naturaliter congruit, aſcendere ualeat. Quamobrem inexcuſabiles omnino ſunt Gentiles, ſi Deum (ut par erat) minime coluerunt, quemadmodum ex ſuperius dictis liquido patet. Et quemadmodum ita uere ſicut, & pie nos docet Paulus Apoſtolus in Epiſtola ad Romanos cap. primo: ſi homo in præſenti ſtatu uitæ Deũ de facie ad faciem uidere poſſet, talis intellectio ſupra naturæ ordinem illi competeret. Deinde quo ad primam Peripateticorum argumentationem dico, intellectum iunctum ſenſui facilius intelligere intellectione phantaſmataria, & per ſpecies intelligibiles ex phantaſmatibus ab intellectu agente deductas. & negatur ipſum ſub hac ratione facilius intelligere poſſe diuina ſine ope ſpecierum. Quo ad ſecundam dici poteſt, intellectionem uiſibilium aliquo modo conferre ad intellectionem eorumdem futuram, & aliquo modo non, conferre quidem, quatenus ex illa ſequitur, nos poſſe, Deo illo modo cognito, eum pie colere; & imitari, & ita mereri deinceps pro futura gloria conſequenda, ſcilicet in qua poſt mortem iugiter Deo fruemur.

mur, ac eum intuebimur. Illa itaq; intellectio minime superuacanea putetur. Cæterum modo non est necessaria, quandoquidem in alio statu, tali nequaquam indigeamus intellectione.

Supradicta colliguntur & detractores ad Philosophiam benigne reuocantur. Cap. L.

PRincipem igitur offendi causam, a qua Philosophia ortum ducit; quid item ipsa sit; præterea, quæ, & quot eius partes existant; necnon cuiuslibet partis vtilitates; & tandem a grauioribus calumnijs defensiones; hucusq; eadẽmet Philosophia ijs, quibus tum vere, tum pie philosophari consilium est, demonstraui. Hæc eadem, quæ omnium humanarum facultatum prçclarissima est, suauissimo oris sui osculo in præsentiarum hos eosdem tum veros, tum pios philosophantes deosculabitur: si alios, qui ab ea longę recesserunt, &, qui seipsos infœliciter perdunt, ad eamdem suscipiendam, veræ simul, ac pię defensionis causa, reuocent. Postmodum vero si id efficient, aut saltem vt id efficiant pro dignitate curauerint, Deus ipse illorum æterna erit beatitudo. Cum itaq; vos, qui vere sapitis in eos, qui in sinistrum iter ob ignorantiam, aut arrogantiam vna depulsi sunt, incideritis, eos ab animi turpitudine simul, ac impietate, pro virile vestra reuocetis, Exclamate, si fortassis alia uia non proficitis huncin modum. O uiri admirabiles, qui inter primos Philosophos studiose adnumerari contenditis, quẽ locum uobis in Republica Christiq; corpore mystico, quod est Ecclesia Catholica, cuius caput uisibile uertexq. successor est Apostoli Petri Romanus Pontifex: quem inquam locum uobis in Republica Christiana statuitis? Nonne Deus huc uos misit, ut uosmetipsos, atque alios omni uirtutum genere, ac diuina pietate formaretis? Nonne uos philosophicè tamen excellenti clamido decorauit, ut aliquando Doctrinæ diuinitus reuelatæ ministri sitis? Reuertimini Fratres,

tres, reuertimini ad uiam, quæ ad salutem ducit, eam relinquentes, cuius finis æterna est miseria. Vos animarum Medicos (quãtum humana hac uestra facultate fieri potest) constituit Deus. Curate igitur, curate vosmetipsos, atque alios; deinceps a morbis animi longe grauioribus ac morbi corporis existant: alioqui tamquam incurabiles, ac deplorati solis prædictionibus derelinquemini. Quamobrem Ecclesiæ Catholicæ summus ac optimus Pastor, ubi uos (quod optimus Deus auertat) in reprobum sensum coniectos repererit, ne alias oues uestris tum contagiosis, tum exitialibus morbis inficiatis, uel inuitus ex hoc Mundo, Deus uerò, quod multo formidabilius est, de libro uitæ delebit.

FINIS.

ROMAE,

Excudebat Iacobus Ruffinellus. 1586.